

АКАДЕМИЈА СТРУКОВНИХ СТУДИЈА – СИРМИЈУМ

МАСТЕР РАД

**ПРЕПРЕКЕ И МОГУЋНОСТИ УНАПРЕЂЕЊА САРАДЊЕ
ПОРОДИЦЕ И ПРЕДШКОЛСКЕ УСТАНОВЕ
У САВРЕМЕНОМ ВАСПИТНО–ОБРАЗОВНОМ
КОНТЕКСТУ**

Професор:
др Марта Дедај , проф.

Студент:
Јована Марковић
бр. индекса:
11/2024М

Сремска Митровица, 2026.

АКАДЕМИЈА СТРУКОВНИХ СТУДИЈА – СИРМИЈУМ

МАСТЕР РАД

ТЕМА:

**ПРЕПРЕКЕ И МОГУЋНОСТИ УНАПРЕЂЕЊА САРАДЊЕ
ПОРОДИЦЕ И ПРЕДШКОЛСКЕ УСТАНОВЕ У
САВРЕМЕНОМ ВАСПИТНО–ОБРАЗОВНОМ КОНТЕКСТУ**

ПРЕДМЕТ:

**САРАДЊА ПРЕДШКОЛСКЕ УСТАНОВЕ СА
ПОРОДИЦОМ И ЛОКАЛНОМ ЗАЈЕДНИЦОМ**

Професор:
др Марта Дедај, проф.

Студент:
Јована Марковић
бр. индекса:
11/2024М

Сремска Митровица, 2026.

Сажетак

Мастер рад представља резултате истраживачког рада усмереног на испитивање препрека и могућности унапређења сарадње породице и предшколске установе у савременом васпитно-образовном контексту. Полазећи од чињенице да сарадња породице и предшколске установе представља један од важних услова за целовит развој детета, истраживање је било усмерено на сагледавање начина на који родитељи и васпитачи процењују постојећу сарадњу, њене облике, квалитет комуникације, степен укључености родитеља и препреке које се у том процесу јављају.

Истраживање је реализовано применом дескриптивне методе, техником анкетирања, а као инструменти су коришћени анкетни упитници за родитеље и васпитаче. Узорак је чинило 34 родитеља и 28 васпитача Предшколске установе *Раковица*. Добијени резултати показују да и родитељи и васпитачи препознају значај сарадње, али да у пракси постоје одређене препреке које отежавају њено потпуно остваривање. Најчешће препреке односе се на недостатак времена, радне обавезе родитеља, недовољну укљученост дела родитеља, различита очекивања, административно оптерећење васпитача и организационе услове рада.

На основу резултата истраживања предложене су мере за унапређење сарадње, међу којима се издвајају флексибилнији термини активности, благовремено информисање родитеља, разноврснији облици сарадње, веће укључивање родитеља у живот предшколске установе, развијање дигиталних канала комуникације и јачање стручне подршке васпитачима.

Кључне речи: породица, предшколска установа, сарадња, васпитачи, родитељи, предшколско дете, партнерство.

Садржај

1. Увод	4
1.1. Породица као примарни контекст развоја детета	4
1.2. Предшколска установа у савременом васпитно-образовном систему	6
1.3. Сарадња породице и предшколске установе	8
1.4. Препреке у сарадњи породице и предшколске установе	10
1.5. Могућност унапређења сарадње породице и предшколске установе	11
2. Методологија истраживања	14
2.1. Предмет и проблем истраживања	14
2.2. Циљ и задаци истраживања	14
2.3. Истраживачка питања	15
2.4. Узорак истраживања	15
2.5. Методе, технике и инструменти истраживања	16
2.6. Ток истраживања и начин обраде података	16
3. Резултати истраживања са дискусијом	16
3.1. Процена сарадње породице и предшколске установе из перспективе родитеља	16
3.2. Процена сарадње породице и предшколске установе из перспективе васпитача	20
3.2.1. Разлике у процени препрека у сарадњи са породицом у односу на радно искуство васпитача	24
3.3. Упоредна анализа процена родитеља и васпитача о сарадњи породице и предшколске установе резултата	28
3.4. Дискусија резултата у односу на истраживачка питања	30
3.5. Закључак са предлогом за решавање проблема	31
4. Кораци за унапређења сарадње породице и предшколске установе	32
4.1. Структура модела унапређења сарадње породице и предшколске установе	33
4.2. Примери добре праксе сарадње предшколске установе и породице	34
4.3. Хоризонтално учење и професионална размена као подршка унапређењу сарадње са породицом	39
5. Савремени правци развоја сарадње породице и предшколске установе	41
5.1. Смернице развоја сарадње породице и предшколске установе	41
6. Закључак	43
8. Литература	46
9. Прилози	49
Прилог 1: Анкетни упитник за родитеље	49
Прилог 2: Анкетни упитник за васпитаче	54

1. Увод

1.1. Породица као примарни контекст развоја детета

Породица представља први и најзначајнији социјални контекст у коме дете започиње свој развој, усваја вредности, формира основне обрасце понашања и развија емоционалне, социјалне и когнитивне компетенције. Она има кључну улогу у обликовању дететове личности, начина на који успоставља односе са другима, као и мишљења о самом себи. Породица се кроз историју мењала, па њена функција и значај нису увек били исти као у савременом друштву. Некада, породица није имала функцију да усређи нити да пружи емоционалну и психолошку сигурност, већ је бројност породице означавала сигурност у борби за опстанак, будући да су чланови били радна снага. Како наводи Каменов (1999), позивајући се и на друге ауторе који су се бавили овим питањем, породица првобитно није била заснована превасходно на емоционалним везама и васпитној функцији, већ на животној потреби за обезбеђивањем потомства, преношењем имена и својине.

У савременом друштвеном контексту породица се сагледава у другачијем светлу, а са развојем педагогије и дечје психологије кроз историју утемељиле су се различите теорије које разматрају утицај породице на развој детета. Значајна је теорија еколошких система коју је развио Ури Бронфенбрер (*The Ecology of Human Development*). Ова теорија дефинише дечји развој кроз међусобне утицаје између детета и средине чију структуру чини неколико система – породица, вршњаци, друштво, институције. Аутор наводи да је од кључне важности за развој детета, што се тиче породичног контекста, начин на који се родитељи односе према детету, начин решавања конфликта, личност родитеља, стилови васпитања, па и саме друштвене прилике родитеља. Такође, према њему, породица представља кључни микросистем који са осталим системима чини мезосистем. Дакле, ако кренемо од дефиниције микросистема према којој он представља образац активности, улога и међусобних односа које особа у развоју доживљава у датом окружењу са одређеним физичким и материјалним карактеристика (Bronfenbrenner, 1979, стр. 41), може се закључити да је породица и у овој теорији кључно и прво окружење детета. Такође, за даљи ток овог истраживања, важно је приметити да се и предшколска установа може дефинисати као микросистем, који са породицом чини мезосистем и зато је међусобна сарадња императив за добар развој детета.

Важну улогу у теоријама које за циљ имају да опишу улогу породице и васпитања има и теорија привржености Џона Болбија. Према Болбију (Bowlby, 1969), основна претпоставка здравог психичког развоја детета је сигурност и приврженост у односу са

родитељима као примарним објектима љубави. Стабилан и подржавајући однос омогућава детету да развије поверење у околину и лакше се прилагоди новим ситуацијама. Важност ове теорије се огледа у томе и што је на њеним темељима Мери Ејнсворт са сарадницима извела истраживање и на основу њега дефинисала различите типове везаности који се могу видети у породици, а који имају утицај на дететов развој и каснија понашања (Ainsworth, Blehar, Waters & Wall, 1978).

Важна тема и данас, након много књига које говоре о утицају породице, јесте васпитање деце, стилови васпитања, као и њихове улоге у даљем развоју. Познати су ауторитативни, ауторитарни и пермисивни стил васпитања, а као најповољнији за развој детета показао се први – ауторитативни. Ипак, тема васпитања у оквиру породице као примарног окружења детета никада није у потпуности заокружена, те можемо приметити да бројни психолози, педагози и стручњаци и даље истражују шта је најбоље за дете у савременом контексту.

Важност породице се огледа у томе што она представља прво окружење детета, као и први модел по коме дете учи. Велики број научних дела дефинише значај породице кроз различите теорије, али се аутори недвосмислено слажу у томе да породица има кључну улогу. Поред поменутих, важно је скренути пажњу и на Социокултурну теорију Виготског (Vygotsky, 1978) која наглашава да се развој детета одвија кроз социјалне интеракције, при чему одрасли имају кључну улогу у усмеравању детета, а према којој, родитељи као најважнији посредници утичу на развој језика, мишљења и социјалних вештина детета.

На основу наведених приступа, породица се може разумети као сложен и вишедимензионалан систем који утиче на све аспекте развоја детета – емоционални, социјални и когнитивни. Према томе, квалитет породичног окружења и начин организације породице несумњиво имају дугорочан однос на развој детета и његово успешно укључивање у шири друштвени, као и образовни контекст. Породица се, дакле, не посматра као статична структура, већ као систем који се мења кроз околности, односно друштвене, економске и културне факторе. Бронфенбренер наводи и да различите прилике, као што је пораст једнородитељских породица, убрзан начин живота, као и запосленост оба родитеља доводе до промене у родитељским улогама и начинима васпитања деце у односу на некада.

У литератури се наглашава да је сарадња породице и предшколских установа и уопштено образовних система веома важна. Такође, да она зависи од многобројних фактора, међу којима су и очекивања родитеља, уверења о улози установе, економски

статус, образовни ниво, као и радно време. Уместо некадашњих, традиционалних модела који су установама придавали доминантну улогу, све више се инсистира на моделу сарадње који укључује размену знања, заједничко деловање и међусобно уважавање, а које за циљ имају највећу добробит детета.

1.2. Предшколска установа у савременом васпитно-образовном систему

Брига о најмлађима кроз историју је мењала свој облик, у зависности од културних, економских и социјалних околности. Важност игре у најмлађем узрасту, као и размишљања о васпитању деце налазимо још и код Платона и Аристотела. Ако се осврнемо на историјски контекст наше земље, потреба за предшколским установама се јавља са еманципацијом жена и њиховом уласком у поље рада. До тада је, као и у већини земаља света, брига о деци била искључиво поверена породици. Како наводи Каменов, значајне идеје о васпитању деце су покренули хуманистички оријентисани мислиоци попут Џона Лока, Жан Жак Русоа, Јана Амоса Коменског и других. Такође, он истиче Роберта Овена, који је поред Фридриха Оберлина, један од оснивача првих установа за бригу о најмлађима, као и Фридриха Фребела, који је створио први оригинални систем предшколског васпитања (Каменов, 1999, стр. 4). Дакле, почетке предшколских установа можемо наћи у 19. веку. Приступ и методологија су се мењали у односу на време, али и на развој педагогије, дечје психологије и друштва уопште.

У савременом систему васпитања и образовања предшколска установа има кључну улогу у раном развоју детета. Она се одавно не схвата као место за чување деце и основну социјализацију, већ, како наводе аутори (Каменов, 1999; Слуњски, 2008), предшколске установе се све више посматрају као окружења учења и развоја у којима се подстиче целовит развој детета, што обухвата когнитивни, емоционални, социјални и креативни аспект.

Савремени приступи који се у основи ослањају на разне научнике, међу којима су Виготски и Пијаже (Piaget, 1952; Vygotsky, 1978), имају за циљ да интегришу више приступа како би постигли најбоље резултате. Подсетимо се, психолози усмерени према Пијажеу, наглашавали су активну, конструктивистичку природу сазнања и когнитивног развоја, према којима дете кроз сопствену активност и искуство конституише знање. Виготски, сматра да су менталне функције социјално, културно и историјски конструисане, пре него што су генетички детерминисане, не поричући улогу биолошких основа психичког живота и значај генетике на развој. Имајући у виду развој савремених

педагошких и психолошких истраживања, потребно је уважити и новије приступе који одговарају данашњем контексту. Ипак, важно је узети у обзир све оно што се показало корисним, уважити активну улогу детета у сазнавању, али и применити зону наредног развоја (Виготски) кроз сарадњу и помоћ детету.

Предшколска установа у савременом друштву треба да покаже флексибилност, отвореност и жељу за сарадњом, а систем би требало да прати савремене педагошке и психолошке концепте како би боравак у предшколској установи за дете заиста представљао "корак напред" у когнитивном, социјалном и културном развоју. То мења и улогу васпитача. Он више није само преносилац знања и ауторитет, већ партнер детету у истраживању и учењу. Потребно је уважити интересовања детета и потребу за индивидуализацијом у раду. Такође, више деценија се говори да деца најбоље усвајају нова знања и вештине кроз игру.

Савремени приступи предшколског васпитања и образовања у Републици Србији заснивају се на Основама програма предшколског васпитања и образовања, које је усвојило Министарство просвете, науке и технолошког развоја 2018. године, ради унапређења рада са децом, а назив програма симболично носи назив *Године узлета*. Аутори сматрају да "узлет" саме деце зависи од свих који раде у предшколском васпитању и образовању. Сам програм је подељен на више тема, а у оквиру сваке од тема видимо теоријска полазишта и конкретније, како сагледавамо дете и предшколско васпитање и образовање у односу на тему. Циљеви програма су усмерени на дете, они су дугорочни циљеви подршке добробити и конкретизовани су на нивоу реалног програма. Други део програма темељи се на конкретизацији основних принципа кроз реални васпитно-образовни рад. Програм се остварује кроз односе које дете гради, игру, свакодневне животне активности и планиране активности учења. Посебна важност придаје се контексту предшколске установе, који обухвата културу и структуру установе, као и све учеснике у пракси предшколске установе. Изведене су стратегије развијања програма на основу поставки, а оне укључују планирање, заједничко развијање програма, праћење, вредновање и документовање (Министарство просвете, 2018).

Јасно је да друштво има свест о важности предшколске установе у развоју деце и да је значај исте препознат и од стране система. Савремене предшколске установе имају другачије потребе и препреке у односу на некадашње, те их је потребно препознати и ускладити са развојем деце, али и друштва у савременом свету.

1.3. Сарадња породице и предшколске установе.

Теоријска разматрања и налази из праксе указују на то да предшколска установа није само место за чување деце, већ има важну улогу у дејем развоју и припреми за даље школовање. Иако је сарадња између породице и предшколске установе у прошлости била другачије организована, постојали су родитељи који су сматрали да су предшколске установе места која треба да чувају децу и да им пруже одређена знања и искуства независно од улоге породице, као и да су школе места где ће једино усвојити знање, данас се такав приступ сматра недовољним. Модерно друштво захтева сарадњу између предшколске установе и породице, не само због одређене индивидуализације, већ и због потребе да се ради у најбољем интересу детета. У савременим педагошким и психолошким теоријама, ова сарадња се не посматра као додатни аспект рада установе, већ као неопходан услов за остваривање квалитетног и подстицајног окружења за развој.

У литератури која се бави односом породице и васпитно-образовне установе (Epstein, 2001; Дедај, 2020) сарадња се разматра из различитих перспектива, али се у њеној основи издвајају међусобна комуникација, размена информација и заједничко деловање породице и установе усмерено на подршку развоју детета. Комуникација при томе не треба да буде једносмерна, од установе према родитељима, већ двосмерна, уз активно учешће родитеља у животу и раду предшколске установе. Већ поменута теорија Бронфенбренера упућује на то да ни породица ни предшколска установа не могу самостално обезбедити оптималне услове за развој детета, већ је неопходно њихово међусобно повезивање и усклађено деловање (Bronfenbrenner, 1979). У том контексту, Дедај (2020) породицу и предшколску установу одређује као два примарна социјализацијска окружења која су различита, али комплементарна, јер се њиховим повезивањем повећавају обухватност и трајност васпитно-образовних утицаја на дете. Ауторка указује на то да конструктивно партнерство родитеља и васпитача треба да се заснива на познавању и разумевању међусобних улога, као и на јасном дефинисању очекивања и циљева васпитног деловања. Као значајне карактеристике партнерског односа издвајају се узајамно поверење, равноправна и отворена комуникација, аутентичност, демократичност, уважавање знања, вештина и искустава, комплементарност, конструктивна укљученост родитеља у живот и рад предшколске установе и заједничко дефинисање циљева и исхода васпитно-образовног процеса (Дедај, 2020). Значај родитељске укључености наглашава и Епстајн (Epstein, 2001), која партнерство породице, образовне установе и заједнице сагледава кроз различите облике

учешћа родитеља. Они обухватају подршку родитељству, комуникацију, волонтирање и активно учешће у раду установе, подршку учењу детета код куће, учешће родитеља у доношењу одлука, као и повезивање породице и установе са локалном заједницом.

У оквиру породичне педагогије посебно се наглашава значај усклађивања васпитног деловања породице и предшколске установе, при чему се породица посматра као прво и најзначајније окружење за развој детета, а родитељи као његови први и најважнији васпитачи. Из таквог полазишта произлази потреба да васпитач добро упозна породично окружење детета, начин живота породице, њене специфичности, као и заинтересованост и реалне могућности родитеља за сарадњу. Познавање породичног контекста важно је не само ради бољег разумевања детета и његовог понашања у предшколској установи, већ и ради планирања облика сарадње који ће бити примерени конкретним потребама и могућностима породице. Улога васпитача, стога, није само да иницира комуникацију са родитељима, већ и да осмишљава, предлаже и развија такве облике сарадње у којима ће породица моћи да учествује активно, смислено и у складу са сопственим околностима. Сарадња породице и предшколске установе у том смислу не своди се само на повремену размену информација о детету, већ подразумева континуирано унапређивање комуникације између васпитача и родитеља, међусобно разумевање и подршку родитељима у остваривању њихове васпитне улоге. На тај начин стварају се услови за усклађеније деловање породице и предшколске установе и за целовитију подршку развоју детета (Дедај, 2019).

Имајући на уму да родитељи представљају примарне носиоце васпитне улоге у раном детињству, неопходно је да се кроз размену информација и међусобно уважавање обезбеди континуитет у васпитању детета између породице и установе. Такође, у поменутом Програму Министарства просвете (*Године узлета*), наглашава се значај сарадње са породицом, посматрајући је као равноправног партнера у развоју детета, док се сарадња планира кроз свакодневне интеракције, заједничке активности и укључивање родитеља у рад и живот установе. Сарадња породице и васпитно-образовне установе постаје једна од кључних тема у контексту реформе нашег система образовања и васпитања (Службени гласник РС, бр. 88/2017), а значајно место заузима и у образовним политикама многих земаља (Pomerantz, Moorman & Litwack, 2007). Уместо модела у којима је установа унапред прописивала ограничене облике укључивања, савремени приступи све више наглашавају укључивање родитеља као значајну компоненту васпитно-образовног система. Због повезаности са образовним и социјалним исходима

код деце, сарадња породице и васпитно-образовне установе и фактори који је условљавају заузимају све значајније место у савременим истраживањима.

1.4. Препреке у сарадњи породице и предшколске установе

Иако је препознат значај сарадње са породицом, пракса показује да она неретко изостаје. Препреке се могу односити на недостатак времена, неинформисаност родитеља, недовољно јасне начине укључивања, али и на неусклађеност очекивања породице и установе. Убрзан начин живота, посебно у великим градовима, често доводи до тога да родитељи због радних и породичних обавеза нису у могућности да се активније укључе у васпитно-образовни процес. Сарадња се тада најчешће своди на основну размену информација. Такође, васпитачи су укључени у обавезе које превазилазе непосредан рад са децом и родитељима, што додатно ограничава време за заједничко планирање и индивидуалну комуникацију.

Аутори Hornby и Lafaele (2011), као и Hornby и Blackwell (2018), наглашавају препреке везане за породицу и саме родитеље (тренутни животни контекст, уверења родитеља, ставови о укључивању, пол, друштвени статус, етничка припадност), препреке везане за децу (узраст, тешкоће у учењу, инвалидитет, даровитост, проблеми у понашању), препреке које проистичу из односа родитељ–васпитач (ставови, комуникација) и шире друштвене околности које се односе на демографска, политичка и економска питања (Hornby & Blackwell, 2018; Hornby & Lafaele, 2011). Истраживања указују да економски стрес, породичне околности, радне обавезе и карактеристике локалног окружења могу утицати на степен родитељске укључености у предшколско образовање (Waanders, Mendez & Downer, 2007). Мањи степен укључености може бити повезан и са осећајем да родитељи немају довољно времена, подршке, самопоуздања или јасних позива да се укључе у активности установе (Mendez, 2010). Ипак, како наводе аутори, већи степен родитељског ангажовања у дететовом учењу и развоју код куће повезан је са смисленијом сарадњом породице и установе, при чему се наглашава разлика између формалног присуства родитеља у установи и стварног ангажовања у дететовом учењу (Goodall & Montgomery, 2014; Murray, McFarland-Piazza & Harrison, 2015).

Поред наведених препрека, јасна је и улога васпитача. Неопходно је да васпитачи имају адекватне компетенције које ће развијати стручним усавршавањем, али да буду флексибилни и отворени за сарадњу са породицом. Мотивација како васпитача, тако и породице је важна, будући да обе стране треба да буду свесне важности које имају у

васпитању и образовању. Дешава се да родитељи имају недостатак самопоуздања и уверења да њихова улога у образовању детета није значајна. Према томе, родитељи треба да буду добродошли и оснажени за сарадњу, а васпитачи треба да буду сигурни у своје знање и рад, али и да раде на својим комуникационим вештинама, будући да је њихова улога изузетно значајна и они представљају спону између установе и породице.

Препреке могу бити и на вишем, институционалном нивоу. Могу се тицати самих стратегија институције за укључивање родитеља и организационе структуре. На нашим просторима и даље постоје традиционални модели сарадње у којима установа има доминантну и водећу улогу, док су родитељи у пасивнијој позицији.

Сарадња треба да значи партнерство, заједничко делање, међусобно оснаживање и свесност заједничког циља. Превазилажење препрека би се могло засновати на унапређењу комуникације, подстицању родитеља да активно учествују у раду установе, као и на развоју компетенција васпитача за рад са породицом.

1.5. Могућност унапређења сарадње породице и предшколске установе

Важно је разумети сарадњу родитеља и васпитача као процес заснован на континуитету и доследности. Поред поверења, темељ овог партнерства чине заједничко доношење одлука у вези са дететом и образовним процесом, колективна одговорност за васпитање и образовање детета и неопходна двосмерна комуникација. Отворена комуникација обезбеђује транспарентност и пружа родитељима смислен увид у педагошке активности групе коју њихово дете похађа.

Развијање комуникације не подразумева само преношење информација, већ и размену ставова, искустава и очекивања. Савремени приступи наглашавају значај различитих облика комуникације, укључујући индивидуалне разговоре, родитељске састанке, радионице, као и комуникацију преко дигиталних канала. Комуникација и укљученост у живот установе подстичу међусобно поверење: родитељи добијају осећај да су уважени и укључени, док васпитачи у родитељима виде partnere, што резултује успешнијим радом и већим задовољством.

Значај укључености родитеља потврђују и истраживања о родитељском ангажовању у раном детињству. Програм *REDI-P*, заснован на раду са родитељима кроз кућне посете и подршку породичном окружењу, показује да оснаживање родитеља може допринети бољој припремљености деце за полазак у школу и њиховом социјалном прилагођавању (Bierman, Welsh, Heinrichs, Nix & Mathis, 2015). Goodall и Montgomery (2014) указују да је потребно разликовати формално укључивање родитеља у активности

установе од дубљег родитељског ангажовања у дететовом учењу и развоју. Barnett и сарадници (2020) показују да праксе установа које подстичу родитељско ангажовање могу бити повезане са већим ангажовањем родитеља и у установи и код куће, а посредно и са спремношћу детета за школу. Murray, McFarland-Piazza и Harrison (2015) наглашавају да се комуникација родитеља и васпитача мења током преласка из предшколског у школски контекст, што додатно потврђује потребу да сарадња буде континуирана, јасна и прилагођена развојној фази детета.

Публикација *Калеидоскоп* значајна је за ову тему јер сарадњу са породицом повезује са ширим питањима квалитета, праведности и диверсификације предшколског васпитања и образовања. Из такве перспективе, није довољно само понудити исти облик сарадње свим родитељима, већ је потребно уважити да породице имају различите ресурсе, радно време, културне обрасце, искуства са институцијама и различиту сигурност у комуникацији са васпитачима. Због тога квалитетна сарадња подразумева флексибилност, доступност и осетљивост установе на различите породичне контексте (Павловић Бренеселовић и Крњаја, 2017).

Пројектни приступ учењу, који је у савременој предшколској пракси повезан са *Годинама узлета*, додатно отвара простор за активније укључивање родитеља. Родитељи могу бити сарадници у истраживању теме, извори знања о одређеним занимањима, учесници у заједничким активностима, помагачи у обезбеђивању материјала или саговорници у документовању дејег учења. На тај начин сарадња постаје конкретна и видљива у свакодневном животу групе, а не само формална обавеза установе (Павловић Бренеселовић, 2017).

Савремена социолошка литература о породици такође је важна за разумевање препрека у сарадњи. Томановић и Станојевић указују да савремени породични живот карактеришу различити облици породичног организовања, промењене родитељске улоге, повећани захтеви усклађивања рада и породице и неједнака расподела ресурса међу породицама. У контексту сарадње са предшколском установом то значи да родитељи немају једнаке могућности за учешће, чак и онда када препознају значај сарадње. Аутори наводе и да су јавне предшколске установе прилично селективне. На пример, примат приликом уписа у вртић имају деца формално запослених родитеља. У домаћем контексту су чешће (формално) запослени они с високим образовањем, односно припадници средње класе, те њихова деца имају веће могућности похађања предшколског образовања. (Томановић и Станојевић, 2024).

Истраживање о постајању родитељем у Србији показује да се родитељство развија у конкретним друштвеним условима, у којима су значајни радне обавезе, подршка шире породице, економски ресурси, институционална подршка и очекивања од мајки и очева. Због тога недостатак времена, касна обавештења, немогућност доласка у термине које установа организује или слабија укљученост родитеља не морају увек да значе незаинтересованост, већ могу указивати на ограничења породичног и радног живота (Томановић, Станојевић и Љубичић, 2016).

Овакав оквир је нарочито важан за тумачење резултата овог истраживања. Када родитељи као најчешће препреке наводе радне обавезе и недостатак времена, а васпитачи недостатак времена родитеља, недовољну заинтересованост, нереална очекивања, административно оптерећење и велики број деце у групи, ти налази се могу разумети као последица сложеног односа породичних, професионалних, организационих и системских фактора. Зато се сарадња породице и предшколске установе не може унапредити само позивом родитељима да буду активнији, већ и променом начина комуникације, планирања, подршке васпитачима и организације времена у установи.

Према томе, савремена литература усмерава ка разумевању сарадње као партнерског, процесног и контекстуално условљеног односа. То је посебно важно зато што је предмет истраживања усмерен не само на постојеће облике сарадње, већ и на препреке и могућности њеног унапређења. Теоријски оквир заснован на „Годинама узлета”, радовима Павловић Бренеселовић и Крњаје, као и социолошким анализама савремене породице код Томановић и сарадника, омогућава да се резултати истраживања не тумаче површно, већ у односу на стварне услове живота породице и рада предшколске установе.

2. Методологија истраживања

2.1. Предмет и проблем истраживања

Предмет истраживања представља сарадња породице и предшколске установе, са посебним освртом на препреке које отежавају њено остваривање и могућности њеног унапређења. Проблем истраживања односи се на питање у којој су мери родитељи и васпитачи задовољни постојећом сарадњом, који облици сарадње су најзаступљенији, које тешкоће се најчешће јављају и које мере би могле допринети квалитетнијем партнерству породице и предшколске установе.

2.2. Циљ и задаци истраживања

Циљ истраживања је да се на примеру Предшколске установе *Раковица* испитају облици, квалитет и изазови сарадње породице и предшколске установе из перспективе родитеља и васпитача, као и да се утврде конкретне могућности њеног унапређења у складу са савременим програмским основама предшколског васпитања и образовања, посебно са полазиштима програма „Године узлета”. Посебна пажња усмерена је на препреке које отежавају партнерски однос породице и установе, на начине комуникације, степен укључености родитеља и предлоге испитаника за развијање флексибилнијих, доступнијих и садржајнијих облика сарадње.

Истраживање има примењени карактер, јер није усмерено само на описивање постојећег стања, већ и на препознавање конкретних могућности за унапређење сарадње породице и предшколске установе у пракси. Добијени резултати могу бити корисни васпитачима, стручним сарадницима и управи предшколске установе приликом планирања облика комуникације са родитељима, организовања заједничких активности, прилагођавања термина и развијања партнерског односа са породицом. На тај начин рад повезује теоријска полазишта о значају сарадње породице и предшколске установе са конкретним потребама и искуствима учесника у васпитно-образовном процесу. Задаци истраживања били су:

1. Испитати како родитељи процењују квалитет комуникације и сарадње са предшколском установом.
2. Испитати како васпитачи процењују сарадњу са родитељима и улогу породице у савременом предшколском програму.

3. Утврдити који су најчешћи облици сарадње породице и предшколске установе у пракси.

4. Испитати које препреке родитељи и васпитачи препознају у међусобној сарадњи.

5. Сагледати да ли се препреке у сарадњи разликују у односу на дужину радног искуства васпитача.

6. Испитати које могућности за унапређење сарадње испитаници препознају као најзначајније, посебно у односу на флексибилније облике укључивања породице, јаснију комуникацију и заједничко учешће родитеља, деце и васпитача.

2.3. Истраживачка питања

Будући да је истраживање дескриптивног и експлоративног карактера, у раду нису постављене хипотезе. Уместо хипотеза формулисана су истраживачка питања, јер је истраживање усмерено на описивање и разумевање искустава, ставова и процена родитеља и васпитача, а не на проверу унапред постављених претпоставки.

У складу са циљем и задацима истраживања, постављена су следећа истраживачка питања:

1. Које облике сарадње породице и предшколске установе родитељи и васпитачи препознају као најзаступљеније у пракси?

2. Како родитељи и васпитачи процењују квалитет постојеће комуникације и сарадње?

3. Које препреке родитељи најчешће препознају у сарадњи са предшколском установом?

4. Које препреке васпитачи најчешће препознају у сарадњи са породицом?

5. Да ли се перцепција препрека у сарадњи са родитељима разликује у односу на радно искуство васпитача?

6. Које могућности за унапређење сарадње породице и предшколске установе испитаници сматрају најзначајнијим у контексту савременог предшколског програма?

2.4. Узорак истраживања

У истраживању је учествовало 34 родитеља деце и 28 васпитача Предшколске установе *Раковица*. Родитељи су попуњавали анкету која се односила на њихова искуства и ставове о сарадњи са предшколском установом, док су васпитачи попуњавали анкету која се односила на њихову процену сарадње са породицом.

2.5. Методе, технике и инструменти истраживања

У истраживању је примењена дескриптивна метода, јер је циљ био да се опише и анализира постојеће стање сарадње породице и предшколске установе. Као техника истраживања коришћено је анкетирање, а као инструменти су примењени анкетни упитници за родитеље и васпитаче. Упитници су садржали питања затвореног и отвореног типа. Питања затвореног типа омогућила су квантитативну обраду података, док су питања отвореног типа омогућила испитаницима да изнесу своја запажања, искуства и предлоге за унапређење сарадње.

2.6. Ток истраживања и начин обраде података

Истраживање је реализовано у предшколској установи током маја 2026. године. Испитаници су били упознати са сврхом истраживања и начином попуњавања упитника. Учесће у истраживању било је добровољно и анонимно. Након прикупљања података, одговори су анализирани и приказани кроз табеле и описну интерпретацију резултата.

Подаци добијени анкетним упитницима обрађени су применом дескриптивне статистике. Одговори на питања затвореног типа приказани су бројчано и процентуално, а резултати су представљени табеларно ради јаснијег сагледавања структуре узорка, заступљених облика сарадње, препрека и предложених мера унапређења. Одговори на питања отвореног типа анализирани су квалитативно, груписањем сличних одговора у тематске целине. На тај начин омогућено је да се квантитативни подаци допуне конкретним запажањима родитеља и васпитача, што доприноси целовитијем разумевању испитиване појаве.

3. Резултати истраживања са дискусијом

3.1. Процена сарадње породице и предшколске установе из перспективе родитеља

У анкети намењеној родитељима учествовала су 34 испитаника. Према потпуној структури, већину испитаника чиниле су жене, односно 79,4%, док су мушкарци чинили 20,6% узорка. Највећи број родитеља припада старосној групи од 36 до 40 година, њих 35,3%, док 29,4% испитаника има између 31 и 35 година. Према нивоу образовања, највећи број родитеља има више или високо образовање, 41,2%, док средње образовање има 35,3% испитаника. Мастер, магистарске или докторске студије има 23,5% родитеља. Када је реч о радном статусу, 82,4% испитаника је запослено, што је важан податак за

тумачење препрека у сарадњи, јер су управо радне обавезе и недостатак времена најчешће наведени као фактори који ограничавају активније учешће родитеља.

Табела 1. Структура узорка родитеља

Варијабла	Категорија	Учешће
Пол	женски	79,4%
	мушки	20,6%
Старост	до 25 година	2,9%
	26 – 30 година	11, 8%
	31 – 35 година	29,4 %
	36 – 40 година	35,3%
	више од 40 година	20,6%
Ниво образовања	основно образовање	0%
	средње образовање	35,3%
	више/високо образовање	41,2%
	мастер/магистарске/докторске студије	23,5%
Радни статус	запослен	82,4 %
	незапослен	11,8%
	самозапослен/а	5,9%
	студент/студенткиња	0%
Број деце у породици	једно	47,1%
	двоје	38,2%
	троје	14,7 %
	више од троје	0%
Узраст детета које похађа предшколску установу	јаслени узраст	17,6%
	млађа васпитна група	14,7%
	средња васпитна група	14,7%
	старија васпитна група	17,6%
	припремна предшколска група	35,3%

Структура узорка показује да су у истраживању највише учествовале мајке, родитељи узраста од 31 до 40 година, као и родитељи који су запослени. Овај податак је значајан за тумачење резултата, јер управо запосленост и радне обавезе могу утицати на могућност редовног учешћа у активностима које организује предшколска установа. Чињеница да је највећи број испитаника запослен указује на потребу да се сарадња са породицом планира флексибилно, уз уважавање реалних временских ограничења родитеља.

Посебно је важно то што значајан део родитеља има више или високо образовање, што може утицати на њихову свест о значају сарадње са установом, али не мора нужно значити и већу практичну укљученост. Због тога се резултати не могу тумачити само кроз ставове родитеља о значају сарадње, већ и кроз стварне услове породичног и професионалног живота који одређују колико родитељи могу да се укључе у активности предшколске установе.

Резултати показују да родитељи углавном позитивно процењују комуникацију са предшколском установом. На скалама процене највећи број одговора налази се у категоријама 4 и 5, што указује на то да родитељи препознају комуникацију са васпитачима као важну и углавном функционалну. Ипак, присуство нижих оцена код појединих тврдњи показује да комуникација није уједначена за све родитеље и да постоји простор за унапређење, нарочито у погледу благовременог информисања, индивидуалног приступа и јаснијег укључивања родитеља у активности установе.

Када је реч о учешћу у активностима које организује предшколска установа, 55,9% родитеља навело је да у њима учествује редовно, 23,5% повремено, а 14,7% ретко. Овај податак показује да више од половине родитеља има активан однос према установи, али и да постоји део родитеља који је потребно додатно мотивисати и укључити кроз приступачније и флексибилније облике сарадње.

Најзаступљенији облици сарадње у којима су родитељи до сада учествовали јесу родитељски састанци, које је навело 91,2% испитаника, заједничке активности деце и родитеља, 76,5%, индивидуални разговори са васпитачима, 61,8%, као и прославе, приредбе и манифестације, такође 61,8%. Радионице за родитеље навело је 55,9% испитаника, док је у пројектним активностима у групи учествовало 29,4% родитеља. Ови резултати показују да су традиционални облици сарадње и даље најзаступљенији, али да постоји и спремност родитеља за непосредније и активније облике учешћа.

Као пожељне облике сарадње родитељи су најчешће издвајали индивидуалне разговоре и заједничке активности родитеља и деце, које је навело по 61,8% испитаника. Заједничке акције породице и предшколске установе навело је 47,1%, док су тематске радионице, укључивање у пројекте, дигитална комуникација и саветодавни разговори са стручним сарадницима наведени у мањој, али значајној мери.

Табела 2. Сарадња породице и предшколске установе

Показатељ	Број родитеља	Проценат
Родитељски састанци	31	91,2%
Заједничке активности деце и родитеља	26	76,5%
Индивидуални разговори са васпитачима	21	61,8%
Прославе, приредбе и манифестације	21	61,8%
Хуманитарне или заједничке акције	20	58,8%
Радионице за родитеље	19	55,9%
Пројектне активности у групи	10	29,4%
Нису учествовали ни у једном облику сарадње	2	5,9%

Подаци показују да су најзаступљенији облици сарадње и даље родитељски састанци, индивидуални разговори и заједничке активности деце и родитеља. То указује да у пракси постоји основа за сарадњу, али да она још увек у великој мери почива на традиционалним облицима комуникације. Иако су родитељски састанци важни, они најчешће подразумевају информисање већег броја родитеља, док је за партнерски однос потребно развијати и облике сарадње који омогућавају активније учешће породице.

Мања заступљеност пројектних активности у групи показује да постоји простор за унапређење сарадње у складу са савременим приступом предшколском васпитању и образовању. У контексту програма „Године узлета”, родитељи не би требало да буду само примаоци информација, већ сарадници у развијању реалног програма, учесници у заједничким активностима и подршка дејем истраживању. Зато овај резултат упућује на потребу да се родитељима јасније представе могућности учешћа у животу групе и установе.

Највеће препреке у сарадњи родитељи препознају у радним обавезама и недостатку времена. Радне обавезе навело је 70,6% родитеља, а недостатак времена 82,4%. Знатно мањи број родитеља као препреке наводи недовољно флексибилне термине, недовољну информисаност, нејасноћу у вези са могућностима укључивања, као и осећај да се мишљење родитеља недовољно уважава. Отворени одговори додатно показују да родитељи као препреке препознају и касна обавештења, мањак запослених, велике групе деце и потребу за бољом организацијом комуникације.

Табела 3. Препреке у сарадњи из угла родитеља

Препрека	Број родитеља	Проценат
Радне обавезе	24	70,6%
Недостатак времена	28	82,4%
Недовољно флексибилни термини	6	17,6%
Недовољна информисаност	4	11,8%
Нејасноћа о начинима укључивања	4	11,8%
Недостатак мотивације	3	8,8%
Недовољно позива од стране установе	3	8,8%
Осећај да се мишљење родитеља недовољно уважава	3	8,8%
Страх или непријатност да се укључе	3	8,8%

Најизраженије препреке које родитељи препознају односе се на радне обавезе и недостатак времена. Ови подаци су посебно значајни јер показују да слабија укљученост родитеља не мора нужно бити последица незаинтересованости. У том смислу, сарадња породице и предшколске установе не може се унапређивати само позивом родитељима да буду активнији, већ и прилагођавањем начина и времена сарадње њиховим реалним могућностима.

Ниже учешће одговора који се односе на недовољну информисаност, нејасноћу начина укључивања и осећај недовољног уважавања мишљења родитеља не значи да ове препреке нису важне. Напротив, оне указују на квалитативне аспекте сарадње: колико је комуникација јасна, благовремена и двосмерна.

Отворена питања приказују различите ставове родитеља о препрекама у сарадњи. Осам испитаника се изјаснило да нема препрека у сарадњи, шест родитеља је навело као препреку недостатак времена, троје родитеља је навело да су васпитачи оптерећени обимом групе, троје родитеља је навело да нису довољно информисани, двоје се изјаснило како активности нису прилагођене узрасту и да им није јасна улога родитеља у активностима, док се двоје изјаснило да нема поверења у установу, у смислу сигурности, и за то један родитељ види проблем у општини, док други нема поверење у руководство.

Што се тиче онога што би родитељи променили, већина родитеља је навела да им је потребно флексибилније време за извођење заједничких активности, да се побољша дигитална комуникација, да комуникација буде отворена и да има више отворених врата. Међу предлозима родитеља су и заједничка дружења у природи и спортским активностима, представљање занимања, учешће у радионицама, али и да васпитачи буду отворенији. Многи родитељи сматрају да су довољно укључени.

У целини, резултати анкете за родитеље показују да родитељи препознају значај сарадње и углавном имају позитиван став према предшколској установи. Међутим, сарадњу је потребно даље развијати кроз флексибилније термине, благовремено информисање и већи број заједничких активности.

3.2. Процена сарадње породице и предшколске установе из перспективе васпитача

У анкети намењеној васпитачима учествовало је 28 испитаника. Према годинама радног стажа, у узорку су најзаступљенији васпитачи са дужим професионалним искуством. Васпитачи са 11 до 20 година радног стажа чине 35,7% узорка, а исти проценат има и више од 20 година радног стажа. Васпитачи са 6 до 10 година радног

стажа чине 28,6% узорка. У истраживању није било васпитача са радним стажом до 5 година. Према нивоу образовања, највећи број васпитача има више или високо образовање, 71,4%, док мастер, магистарске или докторске студије има 25% испитаника. Васпитачи који су учествовали у истраживању раде у различитим узрасним групама, при чему је највише њих ангажовано у млађој васпитној групи, 28,6%, док по 21,4% ради у средњој и припремној предшколској групи.

Табела 4. Структура узорка васпитача

Варијабла	Категорија	Број васпитача	Проценат
Године радног стажа	до 5 година	0	0%
	6–10 година	8	28,6%
	11–20 година	10	35,7%
	више од 20 година	10	35,7%
Ниво образовања	средње образовање	1	3,6%
	више/високо образовање	20	71,4%
	мастер/магистарске/докторске студије	7	25%
Узрасна група у којој раде	јаслена група	5	17,9%
	млађа васпитна група	8	28,6%
	средња васпитна група	6	21,4%
	старија васпитна група	2	7,1%
	припремна предшколска група	6	21,4%
	мешовита група	1	3,6%
Број деце у групи	до 15	3	10,7%
	16–20	6	21,4%
	21–25	5	17,9%
	више од 25	14	50%
Обуке о сарадњи са породицом	да	15	53,6%
	делимично / у оквиру других обука	10	35,7%
	не	3	10,7%

Структура узорка васпитача показује да су у истраживању учествовали испитаници са значајним професионалним искуством, јер највећи део узорка чине васпитачи са више од 10 година радног стажа. Овај податак је важан за тумачење резултата, јер искуснији васпитачи могу да препознају не само непосредне тешкоће у комуникацији са родитељима, већ и дубље организационе и системске препреке које утичу на квалитет сарадње.

Посебно је значајан податак да половина васпитача ради у групама са више од 25 деце. Такав број деце може отежати индивидуални приступ сваком детету и родитељу, као и редовну и садржајну комуникацију са породицом. У контексту теме овог рада, овај

налаз показује да сарадња породице и предшколске установе не зависи само од добре воље родитеља и васпитача, већ и од реалних услова рада у установи. Због тога се препреке у сарадњи морају посматрати шире — као спој породичних, професионалних и организационих фактора.

Резултати показују да васпитачи углавном позитивно процењују комуникацију са родитељима. На скалама процене највећи број одговора припада вишим оценама, што указује на то да васпитачи сарадњу са родитељима препознају као важан и углавном остварен део свог професионалног рада. Сарадња им омогућава да боље разумеју дететове потребе, породични контекст, навике и понашање, али и да са родитељима усагласе васпитне поступке. Када је реч о облицима сарадње, најзаступљенији су родитељски састанци и индивидуални разговори, које је навело по 25 васпитача, односно 89,3% испитаника. Заједничке активности родитеља и деце навела су 22 васпитача (78,6%), радионице за родитеље 17 васпитача (60,7%), писана или усмена обавештења 13 васпитача (46,4%), сарадњу путем дигиталних канала 9 васпитача (32,1%), а саветодавне разговоре 8 васпитача (28,6%). Ови резултати показују да су традиционални облици сарадње и даље најприсутнији, али да постоји простор да се више развијају пројектни, саветодавни, дигитални и неформални облици укључивања породице.

Табела 5. Најчешћи облици сарадње

Облици сарадње са родитељима	Број васпитача	Проценат
Родитељски састанци	25	89,3%
Индивидуални разговори	25	89,3%
Сарадња путем дигиталних канала	9	32,1%
Заједничке активности родитеља и деце	22	78,6%
Радионице за родитеље	17	60,7%
Писана/усмена обавештења	13	46,4%
Саветодавни разговори	8	28,6%

Резултати показују да васпитачи као најчешће облике сарадње са родитељима издвајају родитељске састанке и индивидуалне разговоре. Ови облици сарадње представљају основу комуникације између породице и установе, јер омогућавају размену информација о детету, његовом напредовању, понашању и потребама. Међутим, чињеница да су управо ови облици најзаступљенији показује да сарадња у пракси и даље у значајној мери почива на традиционалним моделима комуникације.

Са становишта савременог предшколског програма, посебно програма „Године узлета”, сарадња са породицом треба да буде више од повременог информисања родитеља. Она подразумева активно укључивање породице у живот групе, заједничко

учешће у активностима, подршку децјем истраживању и развијање односа поверења. Због тога мања заступљеност дигиталних канала, саветодавних разговора и других флексибилнијих облика сарадње указује на простор за унапређење. Ови резултати упућују на потребу да се сарадња постепено помера од формалне комуникације ка партнерском односу у ком родитељи имају активнију и смисленију улогу.

Табела 6. Најчешће препреке у сарадњи према одговорима васпитача

Препрека	Број васпитача	Проценат
Недостатак времена родитеља	24	85,7%
Недовољна заинтересованост родитеља	18	64,3%
Нереална очекивања родитеља	14	50%
Административне обавезе	12	42,9%
Велики број деце у групи	11	39,3%
Недостатак времена васпитача	6	21,4%
Недовољно развијене комуникационе вештине	2	7,1%
Недостатак подршке установе	2	7,1%
Недовољно стручних обука за сарадњу са породицом	2	7,1%

Подаци показују да васпитачи као највећу препреку у сарадњи препознају недостатак времена родитеља. Овај налаз је у складу са одговорима родитеља и потврђује да је временска ограниченост један од кључних фактора који отежавају сарадњу породице и предшколске установе. Важно је нагласити да се ова препрека не може тумачити само као незаинтересованост родитеља, већ као последица савременог начина живота, радних обавеза и тешкоћа у усклађивању породичних и професионалних улога.

Истовремено, значајан број васпитача указује и на недовољну заинтересованост родитеља, нереална очекивања, административне обавезе и велики број деце у групи. Ови резултати показују да васпитачи препреке виде двоструко: са једне стране у односу родитеља према установи, а са друге стране у условима рада који отежавају квалитетну комуникацију. То је важно за практичне препоруке, јер унапређење сарадње не може зависити само од мотивације родитеља, већ захтева и подршку установе, бољу организацију времена, смањење административног оптерећења и јачање стручне подршке васпитачима.

Посебан значај за тумачење резултата имају године радног искуства васпитача, јер професионално искуство утиче на то да ли се препреке у сарадњи са родитељима виде пре свега као проблем комуникације и укључености родитеља или као шири организациони и системски проблем. У узорку није било васпитача са радним стажом до

5 година, па је као група са мање искуства посматрана група васпитача са 6–10 година стажа, док су као искусније групе посматрани васпитачи са 11–20 година и са више од 20 година стажа.

3.2.1. Разлике у процени препрека у сарадњи са породицом у односу на радно искуство васпитача

Упоредни преглед одговора показује да све три групе васпитача као најизраженију препреку препознају недостатак времена родитеља. Тај одговор је присутан код свих васпитача са 6–10 година стажа, код 7 од 10 васпитача са 11–20 година стажа и код 9 од 10 васпитача са више од 20 година стажа. Овај налаз је важан јер показује да се недовољна укљученост родитеља не може тумачити само као недостатак интересовања, већ и као последица радних и породичних обавеза родитеља.

Код васпитача са 6–10 година радног стажа најизраженије су препреке које се односе на родитеље: недостатак времена родитеља навело је 8 од 8 испитаника, а недовољну заинтересованост родитеља 6 од 8 испитаника. У отвореним одговорима ове групе понављају се формулације као што су „недостатак времена родитеља”, „мањак интересовања родитеља за пројекте и активности” и став да родитељи васпитаче понекад „не доживљавају озбиљно”. То показује да ова група сарадњу најчешће посматра кроз непосредан одзив родитеља и њихову спремност да учествују у активностима групе.

Код васпитача са 11–20 година радног стажа слика препрека је сложенија. Поред недостатка времена родитеља, ова група у већој мери наглашава недовољну заинтересованост родитеља и нереална очекивања родитеља, које је навело по 6 од 10 испитаника, као и административне обавезе и велики број деце у групи, које је навело по 5 од 10 испитаника. У отвореним одговорима јављају се и различита очекивања, различити васпитни стилови, недовољно поверење и потреба да родитељи боље разумеју да вртић није само место чувања деце, већ васпитно-образовна установа.

Код васпитача са више од 20 година стажа такође доминира недостатак времена родитеља, али се препреке чешће тумаче као део ширег система рада. Ова група наглашава велики број деце у групи, административно оптерећење, потребу за већом укљученошћу стручне службе и поштовањем норматива, стандарда и правилника. У отвореним одговорима појављују се формулације као што су „смањити број деце у групи”, „већа укљученост стручне службе” и „поштовање норматива, стандарда и правилника”. То указује да васпитачи са најдужим искуством препреке не виде само у

односу родитеља према установи, већ и у условима у којима васпитач треба да организује квалитетну сарадњу.

Табела 6а. Најчешће препреке у сарадњи са родитељима према радном искуству васпитача

Препрека	6–10 година (n=8)	11–20 година (n=10)	Више од 20 година (n=10)
недостатак времена родитеља	8 (100%)	7 (70%)	9 (90%)
недовољна заинтересованост родитеља	6 (75%)	6 (60%)	6 (60%)
нереална очекивања родитеља	3 (37,5%)	6 (60%)	5 (50%)
административне обавезе	3 (37,5%)	5 (50%)	4 (40%)
велики број деце у групи	2 (25%)	5 (50%)	4 (40%)
недостатак времена васпитача	1 (12,5%)	3 (30%)	2 (20%)
недовољно развијене комуникационе вештине	0 (0%)	2 (20%)	0 (0%)
недовољно стручних обука за сарадњу са породицом	1 (12,5%)	1 (10%)	0 (0%)
недостатак подршке установе	1 (12,5%)	1 (10%)	0 (0%)

Подаци из табеле показују да са порастом радног искуства васпитачи све чешће препреке тумаче као комбинацију родитељских, професионалних и организационих фактора. Док група са 6–10 година стажа највише истиче време и заинтересованост родитеља, групе са 11 и више година искуства чешће додају административне обавезе, велики број деце и нереална очекивања. То је важно за препоруке, јер различите групе васпитача не траже исту врсту подршке.

Када се анализирају предложене мере за унапређење сарадње, види се да све групе препознају значај већег укључивања родитеља у пројекте и заједничке активности. Међутим, васпитачи са 6–10 година стажа чешће наглашавају потребу за тематским радионицама, додатним обукама и флексибилнијим терминима, док васпитачи са више искуства више издвајају заједничке активности, подршку стручних сарадника и јасније системско уређивање услова сарадње.

Упоредни приказ препрека према радном искуству васпитача показује да све групе као најважнију препреку препознају недостатак времена родитеља. Овај резултат потврђује да је временска ограниченост родитеља заједнички препознат проблем,

независно од дужине професионалног искуства васпитача. То указује да се сарадња мора планирати флексибилније, уз више различитих могућности укључивања родитеља, а не само кроз активности које захтевају физичко присуство у тачно одређено време.

Разлике међу групама васпитача показују да се са порастом радног искуства препреке све чешће сагледавају као сложеније. Васпитачи са мање искуства у већој мери наглашавају одзив и заинтересованост родитеља, док искуснији васпитачи чешће препознају и организационе услове, као што су административне обавезе и велики број деце у групи. Овај налаз је значајан јер показује да професионално искуство утиче на начин разумевања сарадње са породицом. Сарадња се не доживљава само као питање комуникације са родитељима, већ и као део ширег система рада предшколске установе.

Табела 66. Предложене мере за унапређење сарадње према радном искуству васпитача

Мера	6–10 година (n=8)	11–20 година (n=10)	Више од 20 година (n=10)
већа укљученост родитеља у пројекте	7 (87,5%)	8 (80%)	6 (60%)
заједничке активности родитеља, деце и васпитача	5 (62,5%)	6 (60%)	7 (70%)
тематске радионице за родитеље	5 (62,5%)	2 (20%)	7 (70%)
флексибилнији термини индивидуалних разговора	3 (37,5%)	5 (50%)	1 (10%)
додатне обуке за васпитаче	3 (37,5%)	4 (40%)	2 (20%)
већа подршка стручних сарадника	1 (12,5%)	4 (40%)	4 (40%)
јасније информисање родитеља о начинима укључивања	0 (0%)	2 (20%)	3 (30%)
дигитални облици комуникације	1 (12,5%)	1 (10%)	0 (0%)
боља организација времена у установи	1 (12,5%)	1 (10%)	0 (0%)

Предложене мере за унапређење сарадње показују да васпитачи, без обзира на године радног искуства, препознају значај активнијег укључивања родитеља у пројекте и заједничке активности. Овај податак је посебно важан јер је у складу са савременим програмским основама предшколског васпитања и образовања, које наглашавају значај партнерства, заједничког учешћа и повезивања породичног и институционалног контекста дететовог развоја.

Разлике у одговорима васпитача показују да различите групе имају различите потребе за подршком. Васпитачи са мање искуства чешће истичу потребу за тематским радионицама, додатним обукама и флексибилнијим терминима, што може указивати на потребу за јачањем професионалних компетенција за комуникацију са породицом. Са друге стране, васпитачи са дужим радним искуством више наглашавају значај подршке стручних сарадника, заједничких активности и јаснијег системског уређивања услова сарадње. Овај налаз показује да мере унапређења треба планирати на више нивоа: кроз подршку васпитачима, бољу организацију рада установе и стварање разноврснијих начина укључивања родитеља.

Ови резултати су корисни за планирање конкретних мера у установи. За васпитаче са мање искуства значајна би била подршка у развијању комуникацијских вештина, планирању сарадње са мање мотивисаним родитељима, вођењу индивидуалних разговора и укључивању родитеља у пројекте. За васпитаче са дужим искуством потребне су мере које се односе на организацију рада: мање административно оптерећење, више времена за разговор са родитељима, подршка стручних сарадника, боља расподела послова и јаснија правила сарадње са породицом.

У целини, анализа по годинама стажа показује да препреке у сарадњи породице и предшколске установе не треба посматрати једнострано. Оне нису само последица недовољне заинтересованости родитеља, нити само последица ограничења васпитача. Најтачније их је разумети као резултат односа између породичних обавеза родитеља, комуникацијских очекивања, професионалних компетенција васпитача и организационих услова рада предшколске установе. Управо зато унапређење сарадње треба да буде усмерено и на родитеље и на васпитаче и на саму организацију рада установе.

Табела 7. Предложене мере за унапређење сарадње

Мера	Број васпитача	Проценат
Већа укљученост родитеља у пројекте	21	75%
Заједничке активности родитеља, деце и васпитача	18	64,3%
Тематске радионице за родитеље	14	50%
Флексибилнији термини индивидуалних разговора	9	32,1%
Додатне обуке за васпитаче	9	32,1%
Већа подршка стручних сарадника	9	32,1%
Јасније информисање родитеља	5	17,9%
Дигитални облици комуникације	2	7,1%
Боља организација времена	2	7,1%

У целини, резултати анкете за васпитаче показују да васпитачи сарадњу са родитељима сматрају веома значајном, али и да препознају бројне препреке које отежавају њено потпуно остваривање. Сарадњу је, према њиховом мишљењу, потребно унапређивати кроз активније укључивање родитеља, јаснију комуникацију, стручну подршку, бољу организацију времена и јачање партнерског односа.

3.3. Упоредна анализа процена родитеља и васпитача о сарадњи породице и предшколске установе резултата

Упоређивањем одговора родитеља и васпитача може се уочити да обе групе испитаника препознају значај сарадње породице и предшколске установе. И родитељи и васпитачи сматрају да сарадња доприноси бољем разумевању детета, усаглашавању васпитних поступака и стварању подстицајнијег окружења за развој детета. Овај налаз потврђује да постоји основа за развијање партнерског односа између породице и предшколске установе.

Ипак, разлике се јављају у начину на који родитељи и васпитачи виде препреке. Родитељи као највеће препреке истичу радне обавезе и недостатак времена, док васпитачи, поред недостатка времена родитеља, истичу и недовољну заинтересованост појединих родитеља, нереална очекивања, административно оптерећење и велики број деце у групи. Разлике у ставовима показују да сарадњу треба посматрати из оба угла, где би се уважиле потребе и ограничења и једне и друге стране.

Када је реч о облицима сарадње, обе групе препознају значај родитељских састанака, индивидуалних разговора и заједничких активности. Међутим, добијени резултати показују да је потребно развијати и разноврсније облике сарадње, као што су тематске радионице, учешће родитеља у пројектима, дани отворених врата, активности у природи, културне и спортске активности, као и саветодавни рад са родитељима.

Посебно је важно то што и родитељи и васпитачи препознају потребу за бољом организацијом сарадње. Родитељима су потребни флексибилнији термини и благовремено информисање, док васпитачи наглашавају потребу за већом подршком установе, мањим административним оптерећењем и стручним усавршавањем. Ови налази указују на то да квалитет сарадње не зависи само од добре воље родитеља и васпитача, већ и од организационих услова у којима се сарадња реализује.

Табела 8. Упоредни приказ најважнијих налаза код родитеља и васпитача

Показатељ	Родитељи	Васпитачи
Број испитаника	34	28
Општа процена сарадње	Углавном позитивна	Углавном позитивна
Најчешћи облици сарадње	Родитељски састанци, индивидуални разговори, заједничке активности	Родитељски састанци, индивидуални разговори, дигитална комуникација, заједничке активности
Најзаступљенији облик сарадње	Родитељски састанци — 91,2%	Родитељски састанци, индивидуални разговори - 89,3%
Главна препрека	Радне обавезе — 70,6%	Недостатак времена родитеља — 85,7%
Друга значајна препрека	Недостатак времена — 82,4%	Недовољна заинтересованост родитеља — 64,3%
Различита очекивања	Наводе се у отвореним одговорима	Нереална очекивања родитеља — 50%
Организациони услови рада	Мањак запослених и велике групе наведени у отвореним одговорима	Велики број деце у групи — 39,3%; административне обавезе — 42,9%
Пожељни облици унапређења	Индивидуални разговори, заједничке активности, радионице, флексибилнији термини	Већа укљученост родитеља, заједничке активности, радионице, стручна подршка
Основни закључак	Родитељи желе сарадњу, али су ограничени временом и радним обавезама	Васпитачи препознају значај сарадње, али указују и на системске и организационе препреке

Укупни резултати истраживања показују да и родитељи и васпитачи препознају значај сарадње породице и предшколске установе, али да се у њеном остваривању јављају препреке које су повезане са временом, организацијом, комуникацијом и условима рада. Родитељи као најважније препреке најчешће издвајају радне обавезе и недостатак времена, док васпитачи, поред недостатка времена родитеља, наглашавају и недовољну заинтересованост, нереална очекивања, административне обавезе и велики број деце у групи.

Ови налази показују да сарадња породице и предшколске установе није једноставан процес који зависи само од појединачне мотивације родитеља или васпитача. Напротив, она је условљена ширим породичним, професионалним и институционалним околностима. Због тога је важно да предшколска установа развија флексибилније облике сарадње, благовремено информисање, јасније представљање могућности укључивања родитеља, као и активности у којима родитељи могу учествовати у складу са својим реалним могућностима.

Посебно је значајно што резултати указују на потребу да се сарадња помери од формалних облика комуникације ка партнерском односу. Родитељски састанци и

индивидуални разговори остају важни, али нису довољни за потпуно остваривање савременог концепта сарадње. У складу са програмом „Године узлета”, родитељи треба да буду препознати као партнери у развијању реалног програма, као извори знања, сарадници у пројектима и активни учесници у животу групе.

3.4. Дискусија резултата у односу на истраживачка питања

Дискусија резултата организована је у складу са постављеним истраживачким питањима, а не у односу на хипотезе. Оваква организација дискусије омогућава да се резултати директно повежу са задацима истраживања и да се покаже у којој мери су истраживачка питања добила одговор кроз прикупљене податке. Прво истраживачко питање односило се на најзаступљеније облике сарадње породице и предшколске установе. Резултати показују да су и код родитеља и код васпитача најзаступљенији традиционални облици сарадње, пре свега родитељски састанци, индивидуални разговори и заједничке активности. Ипак, добијени подаци указују и на потребу да се сарадња развија у правцу активнијег учешћа родитеља у пројектима, тематских радионица, флексибилнијих термина разговора и боље организоване комуникације. Друго и треће истраживачко питање односило се на квалитет комуникације и препреке у сарадњи. Родитељи као главне препреке препознају радне обавезе и недостатак времена, док васпитачи, поред недостатка времена родитеља, истичу недовољну заинтересованост дела родитеља, нереална очекивања, административне обавезе и велики број деце у групи. Посебно истраживачко питање односило се на разлике у перцепцији препрека у односу на радно искуство васпитача. Подаци показују да васпитачи са 6–10 година стажа препреке више везују за одзив, време и заинтересованост родитеља, док васпитачи са 11 и више година стажа чешће уочавају и организационе и системске факторе, као што су административно оптерећење, број деце у групи, потреба за подршком стручне службе и поштовањем норматива. Овај налаз је у складу са савременим теоријским оквиром, јер сарадњу породице и предшколске установе треба разумети као процес који зависи од односа, контекста, ресурса и културе установе, а не само од појединачне мотивације родитеља или васпитача. Управо зато предложене мере треба да обухвате и флексибилније облике сарадње са родитељима и јачање професионалне и организационе подршке васпитачима.

3.5. Закључак са предлогом за решавање проблема

На основу спроведеног педагошко-истраживачког рада може се закључити да сарадња породице и предшколске установе представља важан услов за квалитетан васпитно-образовни рад и целовит развој детета. Резултати истраживања показују да и родитељи и васпитачи препознају значај међусобне сарадње, али и да у пракси постоје одређене препреке које отежавају њено потпуно остваривање.

Родитељи углавном позитивно процењују сарадњу са предшколском установом и у великој мери учествују у појединим облицима сарадње, пре свега у родитељским састанцима, индивидуалним разговорима, заједничким активностима деце и родитеља, приредбама, радионицама и хуманитарним акцијама. Ипак, резултати показују да су родитељи најчешће укључени у традиционалне облике сарадње, док су пројектне активности, саветодавни рад и активније учешће у животу групе мање заступљени.

Васпитачи такође препознају сарадњу са родитељима као важан део свог професионалног рада. Они истичу да квалитетна сарадња омогућава боље разумевање дететових потреба, усаглашавање васпитних поступака и развијање поверења између породице и установе. Међутим, као значајне препреке наводе недостатак времена родитеља, недовољну заинтересованост појединих родитеља, нереална очекивања, административно оптерећење и велики број деце у групи.

Предлог за решавање поменутих проблема односи се на унапређење сарадње, тако да она буде флексибилнија, односно прилагођенија стварним могућностима родитеља. То подразумева планирање активности у флексибилнијим терминима, благовремено обавештавање родитеља, јасније најављивање активности и омогућавање различитих начина учешћа. На тај начин би се родитељима који због радних обавеза не могу често да присуствују активностима омогућило да ипак буду укључени у живот предшколске установе.

Поред тога, потребно је развијати разноврсније облике сарадње. Поред родитељских састанака и индивидуалних разговора, треба организовати тематске радионице, заједничке активности деце, родитеља и васпитача, дане отворених врата, учешће родитеља у пројектима, представљање занимања родитеља, заједничке акције, културне и спортске активности, као и активности у природи. Овакви облици сарадње доприносе томе да родитељи не буду само информисани, већ да постану активни учесници у животу вртића.

Посебну пажњу треба посветити унапређењу комуникације. Потребно је

развијати јасне, редовне и доступне канале комуникације између породице и установе. То може укључити усмену комуникацију, писана обавештења, индивидуалне разговоре, али и дигиталне облике комуникације, у складу са могућностима установе и потребама родитеља. Важно је да комуникација не буде само једносмерна, од установе ка родитељима, већ да омогући и родитељима да изнесу своја питања, предлоге, недоумице, идеје и потребе.

Један од важних предлога односи се и на јачање стручне подршке васпитачима. Резултати анкете показују да васпитачи препознају потребу за додатним стручним усавршавањем у области комуникацијских вештина, решавања конфликтних ситуација, рада са незадовољним или узнемираним родитељима и развијања партнерског односа са породицом. Због тога је потребно организовати семинаре, радионице, стручне активе и размену искустава међу васпитачима, уз активнију подршку стручних сарадника.

Такође, важно је радити на јаснијем разумевању улога родитеља и васпитача. Родитељима је потребно приближити значај предшколске установе као васпитно-образовне институције, а не само места за чување деце. Са друге стране, установа треба да уважи породични контекст, радне обавезе и различите могућности родитеља. Само кроз међусобно разумевање и уважавање може се градити стабилан партнерски однос.

У целини, резултати истраживања показују да основа за сарадњу већ постоји, али да је потребно да она буде плански, систематски и континуирано развијана. Сарадња породице и предшколске установе треба да буде заснована на поверењу, отвореној комуникацији, уважавању и заједничкој одговорности за добробит детета. Само таква сарадња може допринети стварању подстицајног окружења у коме се дете осећа сигурно, прихваћено и подржано у свом развоју.

4. Кораци за унапређења сарадње породице и предшколске установе

У савременим приступима предшколском васпитању и образовању сарадња са породицом не посматра се као споредна активност, нити као формална обавеза установе, већ као један од важних услова квалитета васпитно-образовне праксе. Програмске основе предшколског васпитања и образовања *Године узлета* полазе од разумевања детета као активног учесника у сопственом развоју, али и од схватања да се његова добробит остварује у односима које гради са вршњацима, одраслима, породицом, васпитачима и широм заједницом (Министарство просвете, 2018). У том контексту, сарадња породице и предшколске установе није само размена информација о детету, већ процес заједничког

грађења окружења у коме се дете осећа сигурно, прихваћено, уважено и подржано.

За разлику од традиционалних модела у којима се сарадња најчешће сводила на родитељске састанке, индивидуалне разговоре и повремене активности, савремени приступ сарадњу посматра као динамичан и континуиран процес. У том процесу родитељи нису само примаоци информација, већ активни учесници који својим знањем, искуством, интересовањима и ресурсима доприносе животу васпитне групе и предшколске установе. Овај приступ у складу је са моделом партнерства Joуce Epstein, која сарадњу породице, образовне установе и локалне заједнице посматра као систем међусобно повезаних сфера одговорности за учење, развој и добробит детета (Epstein, 2001).

Савремена литература све чешће се наглашава да није довољно да родитељи буду само присутни у активностима установе, већ је важно да буду суштински ангажовани у подршци дететовом учењу и развоју. Goodall и Montgomery (2014) праве значајну разлику између појмова *parental involvement* и *parental engagement*. Први појам најчешће означава формално учешће родитеља у активностима које организује установа, док други упућује на дубље и сталније укључивање породице у дететово учење и развој. Управо ова разлика је важна за разумевање предложених корака, јер њихов циљ није само повећање броја активности, већ развијање квалитета односа, осећаја припадности и заједничке одговорности.

Овај приступ полази од резултата истраживања. Према томе, поменуте су препреке и од стране родитеља и васпитача, што указује да се сарадња не може унапређивати једнострано, већ да је неопходан системски приступ. Дакле, овај модел би требало да буде аналитички, у смислу сагледавања потреба, могућности и препрека, затим развојни, у смислу планирања и реализације различитих облика сарадње, али и рефлексиван, будући да је неопходно стално преиспитивање, али и прилагођавање сарадње. Јасно нам је да је потребан оквир, али да је сарадња флексибилна и да често зависи од групе до групе.

4.1. Структура модела унапређења сарадње породице и предшколске установе

Систематичност поступања у сарадњи између предшколске установе и породице је веома важна. Првобитно је потребно разумети потребе детета и породице. То подразумева прикупљање и тумачење информација о породичном контексту, могућностима родитеља за укључивање, као и интересовањима деце. Затим је важно

направити окружење које ће подржати заједничко планирање. Заједничко планирање подразумева да васпитачи, стручни сарадници и родитељи, у складу са могућностима и потребама групе, учествују у осмишљавању активности које доприносе развоју детета и јачању партнерских односа. У том процесу родитељи не треба да буду само обавештени о већ донетим одлукама, већ да имају могућност да предлажу теме, активности, начине учешћа и облике подршке.

Следећи корак тиче се реализације различитих облика сарадње. Поред традиционалних облика, као што су родитељски састанци, индивидуални разговори и информисање родитеља, сарадња се може остварити и кроз радионице, заједничке пројекте, еколошке и хуманитарне акције, уређење простора, представљање занимања родитеља, спортске активности, активности у природи и укључивање родитеља у документовање децјег учења. Разноврсност активности има посебан значај јер омогућава да родитељи буду укључени на различите начине, у складу са својим могућностима, интересовањима и ресурсима.

Поред наведеног, неопходна је и професионална рефлексија. Да би се сарадња развијала и да би се приметиле евентуалне препреке, важно је да васпитачи, након реализованих активности, заједнички анализирају њихов ток, степен укључености родитеља, реакције деце, као и квалитет комуникације. Природно следи и вредновање сарадње, у смислу остварености циљева, као и процене задовољства свих учесника. Ипак, најважније је да вредновање заиста покаже да ли сарадња доприноси бољој комуникацији, већем поверењу и активнијем учешћу родитеља.

Сваки модел захтева унапређивање, будући да се прилике мењају и тешко је свести сарадњу само на кораке ка њеном побољшању. Потребно је континуирано унапређивати праксу. Добијени увиди из сарадње васпитача, као и вредновања, треба да буду основа за планирање нових активности, прилагођавање постојећих облика сарадње и развијање нових начина укључивања родитеља.

4.2. Примери добре праксе сарадње предшколске установе и породице

Примери добре праксе показују на који начин се принципи партнерске сарадње породице и предшколске установе могу остваривати кроз конкретне активности у свакодневној васпитно-образовној пракси.

Први пример добре праксе приказује заједничко уређење дворишта предшколске установе. Оваква активност омогућава да родитељи, деца и запослени заједнички допринесу стварању подстицајног окружења за игру, истраживање и боравак на

отвореном. Уређење дворишта није само техничка активност, већ процес у коме се гради осећај припадности установи, развија одговорност према простору и јача сарадња између породице и вртића. Деца у таквим активностима виде да одрасли сарађују, договарају се и заједнички брину о простору који им је важан, што има снажну васпитну вредност.

Слика 1. Заједничко уређење дворишта као пример партнерске сарадње породице и предшколске установе.

Пример добре праксе који укључује и сарадњу са локалном заједницом јесте манифестација ”Мајски сусрети” које организује Општина Раковица. „Мајски сусрети” у Раковици су традиционална спортско-едукативна манифестација намењена предшколцима и њиховим родитељима. Овај спортски дан окупља децу из свих вртића Предшколске установе „Раковица” ради промоције здравих стилова живота и дружења кроз полигоне, штафетне и креативне игре. Манифестација се обично одржава на

отвореном, некада на Кошутњаку, а у случају наше предшколске установе, ове године је била организована у дворишту.

Слика 2. Реализација сарадња предшколске установе, локалне заједнице и родитеља у оквиру „Мајских сусрета”.

Још један пример добре праксе је и посета Културном центру *Раковица*, заједно са децом и родитељима, ради присуства на изложби децјих радова међу којима су радови наше предшколске установе.

Слика 3. Посета Културном центру *Раковица* и изложби децјих радова.

Да је сарадња са родитељима могућа и у слободним активностима и радионицама, показује заједничка активност родитеља, деце и васпитача у оквиру активности прављења шатора у дворишту предшколске установе.

Слика 4. Прављење шатора у дворишту Предшколске установе *Раковица* – заједничка активност родитеља, деце и васпитача.

Примери добре праксе нам показују да је сарадња са родитељима и препоручена и могућа, али да је потребно да буде системски организована и планирана, као и да родитељима треба дати могућност да дају свој допринос на начин који је у општем интересу деце, а у складу са потребама и могућностима предшколске установе.

4.3. Хоризонтално учење и професионална размена као подршка унапређењу сарадње са породицом

Као што је напоменуто, успешна сарадња не зависи само од односа васпитача и породице, већ и од самих компетенција васпитача. Свакако је важно напоменути да нису искључиво кључне индивидуалне компетенције појединачног васпитала, већ и култура установе у којој васпитачи раде. Уколико се сарадња са породицом посматра само као лична одговорност васпитача, постоји опасност да се успешни примери задрже на нивоу појединачних група и да не постану део шире праксе установе. Због тога је унапређење сарадње са родитељима неопходно повезати са хоризонталним учењем, професионалном разменом и развијањем предшколске установе као професионалне заједнице која учи.

У програмским основама *Године узлета* посебно се наглашава значај културе предшколске установе, односа, заједничког учешћа и рефлексивне праксе као услова за развијање квалитетног реалног програма (Министарство просвете, 2018). Из такве перспективе, сарадња са породицом није издвојена област рада, већ део шире организационе културе установе. Она се развија кроз начине на које васпитачи комуницирају са родитељима, како планирају активности, како документују дејче учење, али и како међусобно размењују искуства и подржавају једни друге у професионалном развоју.

Хоризонтално учење подразумева процес у којем васпитачи уче једни од других кроз размену искустава, заједничко планирање, професионални дијалог, посматрање праксе, анализу реализованих активности и критичко преиспитивање сопственог рада. За разлику од формалних облика стручног усавршавања, који се често реализују ван непосредног контекста установе, хоризонтално учење полази од стварних ситуација из праксе. Његова предност је у томе што омогућава да се професионални развој повезује са конкретним изазовима са којима се васпитачи свакодневно сусрећу.

Хоризонтална размена омогућава да успешни облици сарадње са породицом не остану изоловани примери, већ да постану заједнички ресурс установе. На пример, ако једна васпитна група успешно реализује активност уређења дворишта уз учешће родитеља, то искуство може бити представљено другим васпитачима, анализирано на стручном активу и прилагођено другим групама. На тај начин пример добре праксе постаје основ за ширење идеја, развијање нових активности и јачање професионалне сигурности васпитача.

Такође, хоризонтално учење је могуће остварити и након стручног усавршавања

појединаца. Уколико поједини васпитачи присуствују стручном усавршавању кроз различите радионице и семинаре, њихово преношење знања и информација од велике су важности за развој установе и запослених.

Професионална размена може се реализовати кроз различите облике: интерне састанке, стручне активне, кратке презентације реализованих активности, заједничку анализу документације, колегијалне консултације, менторску подршку, тимско планирање и рефлексивне разговоре. Посебно су значајне ситуације у којима васпитачи не представљају само „успешан исход”, већ и сам процес: како је активност планирана, које су се препреке јавиле, како су родитељи реаговали, шта је било важно деци и шта би следећи пут могло бити другачије организовано. Таква анализа омогућава да професионална размена не буде само информативна, већ развојна.

Слика 5. Пример хоризонталног учења – преношење знања и вештина са семинара.

Важно је нагласити да је хоризонтално учење посебно важно за млађе васпитаче или оне који се сусрећу са изазовима у комуникацији са родитељима. Кроз размену искустава са колегама, они могу добити конкретне примере како водити индивидуални

разговор, како укључити мање мотивисане родитеље, како објаснити циљ активности, како реаговати у ситуацијама различитих очекивања и како градити поверење. Са друге стране, искуснији васпитачи кроз рефлексију могу преиспитивати сопствене навике и отворати простор за нове, флексибилније облике сарадње.

5. Савремени правци развоја сарадње породице и предшколске установе

Сарадња породице и предшколске установе представља динамичан процес који се непрекидно развија у складу са променама у друштву, савременим педагошким приступима и потребама деце и породица. Убрзан начин живота, промењене родитељске улоге, развој дигиталних технологија, све већа разноврсност породичних контекста и потреба за инклузивнијом праксом указују да сарадња породице и предшколске установе не може остати заснована само на традиционалним облицима комуникације. Родитељски састанци, индивидуални разговори и повремене заједничке активности остају важни, али нису довољни за развијање савременог партнерства које подразумева поверење, уважавање, двосмерну комуникацију и активно учешће породице у животу предшколске установе.

Полазећи од резултата овог истраживања и предложених мера сарадње, могу се издвојити савремени правци развоја који су посебно значајни за предшколску праксу. Они се односе на јачање активне улоге породице, развијање флексибилних и дигитално подржаних облика комуникације, инклузивни приступ различитим породицама, повезивање са локалном заједницом и континуирани професионални развој васпитача. Ови правци нису одвојени један од другог, већ се међусобно прожимају и заједно доприносе развијању културе партнерства.

5.1. Смернице развоја сарадње породице и предшколске установе

Један од најзначајнијих праваца развоја сарадње односи се на померање од формалне укључености родитеља ка њиховом стварном ангажовању у дететовом учењу и развоју. Савремена литература наглашава разлику између родитељске укључености и родитељског ангажовања, при чему се посебна пажња посвећује смисленом учешћу породице у подршци дететовом развоју (Goodall & Montgomery, 2014). У предшколском контексту то значи да родитељи не треба да буду само посматрачи или корисници услуга, већ активни партнери који својим знањем, искуством и ресурсима доприносе животу групе и установе. Програмске основе *Године узлета* управо у том правцу препознају

породицу као важног учесника у развијању реалног програма, при чему се наглашава значај односа, заједничког учешћа, поверења и уважавања различитих породичних искустава (Министарство просвете, 2018).

Један од савремених праваца развоја сарадње односи се на употребу дигиталних канала комуникације. Развој технологије, а посебно искуства током пандемије, показали су да дигитална комуникација може имати значајну улогу у одржавању везе између породице и предшколске установе. Она омогућава бржу размену информација, доступност обавештења, дељење фотографија, планова активности, препорука за рад код куће и кратких повратних информација о детету. Међутим, дигитална комуникација не треба да замени непосредан однос родитеља и васпитача. Њена улога је допунска: она може олакшати сарадњу, али не може у потпуности заменити живу комуникацију, поверење и непосредни контакт. Она мора бити уређена правилима да би се избегле евентуалне непријатности и неразумевање.

Важно је рећи да предшколска установа мора бити флексибилна у односу са породицом. Свакодневно се сусрећемо различитим породичним структурама, вредностима, културним искуствима, економским условима и могућностима родитеља за учешће. Због тога сарадња са породицом мора бити осетљива на различитост и усмерена ка укључивању свих породица, а не само оних које су већ активне и видљиве у животу установе. UNESCO наглашава да инклузивно рано васпитање и образовање подразумева уклањање препрека, поштовање различитости и обезбеђивање једнаких могућности за учење и развој сваког детета (UNESCO, 2021). Установа треба да препозна да нису сви родитељи у истој позицији. Неки родитељи имају више времена, самопоуздања и искуства у комуникацији са установом, док други могу бити мање присутни због радних обавеза, економских тешкоћа, језичких препрека, различитих породичних околности или претходних негативних искустава са институцијама. Због тога мања укљученост родитеља не треба одмах да се тумачи као незаинтересованост, већ као могући показатељ да облици сарадње нису довољно доступни или прилагођени различитим породицама.

Још један важан правац развоја сарадње односи се на отварање предшколске установе ка локалној заједници. Дете не живи само у породици и вртићу, већ у ширем окружењу које чине суседство, културне установе, здравствене службе, спортске организације, библиотеке, удружења, јавни простори и различити појединци који могу бити важни ресурси за учење. Због тога сарадња породице и предшколске установе добија пун смисао онда када се прошири и на локалну заједницу. Повезивање са

локалном заједници може се остварити кроз посете библиотекама, домовима здравља, културним установама, спортским центрима, локалним занатлијама, уметницима, родитељима различитих занимања или удружењима грађана. Такве активности омогућавају деци да уче у реалном контексту, да повезују искуства из породице, вртића и заједнице и да развијају осећај припадности средини у којој живе. Истовремено, родитељи добијају прилику да активно допринесу животу групе, не само својим присуством, већ и повезивањем установе са ресурсима заједнице.

Савремени развој сарадње породице и предшколске установе није могућ без континуираног професионалног развоја васпитача. Сарадња са породицом захтева комуникацијске компетенције, разумевање различитих породичних контекста, способност вођења индивидуалних разговора, спремност на слушање, решавање неспоразума и заједничко планирање. Она такође захтева професионалну сигурност васпитача, јер се у сарадњи са родитељима често јављају осетљиве теме, различита очекивања и потреба за усклађивањем перспектива.

6. Закључак

Сарадња породице и предшколске установе представља један од кључних услова квалитетног предшколског васпитања и образовања. Полазећи од чињенице да дете одраста у више међусобно повезаних контекста, пре свега у породици и предшколској установи, овај рад је био усмерен на сагледавање начина на који се та сарадња остварује, које препреке је отежавају и које могућности постоје за њено унапређење.

Теоријски део рада показао је да породица има примарну улогу у развоју детета, али и да предшколска установа представља значајан развојни контекст у коме дете стиче нова искуства, развија односе, учи кроз игру и истраживање и постепено се укључује у ширу заједницу. Савремени приступи предшколском васпитању и образовању, посебно програмске основе *Године узлета*, наглашавају да се квалитетан реални програм развија кроз односе, заједничко учешће и партнерство са породицом. Из тог разлога сарадња са родитељима није додатна активност установе, већ саставни део њене васпитно-образовне функције.

Истраживачки део рада омогућио је да се сарадња породице и предшколске установе сагледа из две перспективе: из угла родитеља и из угла васпитача. Резултати су показали да обе групе испитаника препознају значај сарадње и да је у основи позитивно процењују. Родитељи углавном сарадњу са установом виде као важну за боље

разумевање детета, праћење његовог развоја и укључивање у живот вртића. Васпитачи, са друге стране, сарадњу са родитељима препознају као значајан део професионалне улоге, јер им омогућава да боље разумеју породични контекст детета, његове навике, потребе и развојне могућности. Такође, резултати истраживања су показали и да у пракси постоје бројне препреке које отежавају потпуно остваривање партнерске сарадње. Родитељи као најизраженије препреке најчешће наводе недостатак времена и радне обавезе, док васпитачи, поред недостатка времена родитеља, указују и на недовољну заинтересованост дела родитеља, нереална очекивања, административно оптерећење, велики број деце у групи и потребу за већом подршком установе.

Посебно значајан налаз односи се на чињеницу да су у пракси и даље најзаступљенији традиционални облици сарадње, као што су родитељски састанци, индивидуални разговори, приредбе и повремене заједничке активности. Иако су ови облици значајни и потребни, они нису довољни за развијање савременог партнерског односа. Резултати указују на потребу за разноврснијим, флексибилнијим и смисленијим облицима укључивања родитеља.

На основу резултата истраживања, у раду су предложени кораци унапређења сарадње породице и предшколске установе. Смернице обухватају анализу потреба, заједничко планирање, реализацију различитих облика сарадње, професионалну рефлексију, вредновање и континуирано унапређивање праксе.

У средишту предложених корака налази се добробит детета. То значи да се свака активност сарадње процењује не само према томе колико је родитеља учествовало или колико је активности реализовано, већ према томе да ли је допринела дететовој сигурности, осећају припадности, развоју поверења, бољој комуникацији одраслих и квалитетнијем васпитно-образовном окружењу. На тај начин сарадња добија дубљи смисао и престаје да буде формална обавеза.

Важан допринос рада представља и повезивање сарадње са породицом са хоризонталним учењем и професионалном разменом међу васпитачима. У раду је истакнуто да квалитет сарадње са родитељима не зависи само од појединачног васпитача, већ и од културе установе и могућности да запослени заједнички уче, анализирају праксу и размењују примере добре праксе. На тај начин сарадња са породицом постаје заједничка одговорност установе, а не индивидуални задатак појединачног васпитача.

Савремени правци развоја сарадње указују да ће у наредном периоду бити потребно посебну пажњу посветити флексибилним облицима комуникације, дигиталним

каналима као допуни непосредном односу, инклузивном приступу различитим породичним контекстима, већем укључивању родитеља у реални програм, повезивању установе са локалном заједницом и континуираном професионалном развоју васпитача. Ови правци не подразумевају одбацивање постојећих облика сарадње, већ њихово проширивање и унапређивање у складу са потребама савремене породице и савременог предшколског васпитања и образовања.

Ограничење истраживања огледа се у томе што је спроведено на ограниченом узорку родитеља и васпитача једне предшколске установе, због чега се добијени резултати не могу уопштавати на све предшколске установе. Ипак, налази имају значајну практичну вредност јер указују на препреке и могућности које су препознатљиве и у ширем контексту предшколске праксе.

На основу свега наведеног може се закључити да сарадња породице и предшколске установе представља сложен и развојан процес који захтева континуирано планирање, отворену комуникацију, уважавање различитих перспектива и заједничку одговорност свих учесника. Квалитетна сарадња није резултат појединачних активности, већ културе партнерства која се гради свакодневно — кроз разговор, поверење, заједничко учешће, професионално учење и усмереност на добробит детета. Управо у томе се огледа суштина савремене предшколске установе: да буде отворена, подржавајућа и развојна заједница у којој породица и професионалци заједно стварају услове за целовит развој детета.

8. Литература

- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. (1978). Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Barnett, M. A., Paschall, K. W., Mastergeorge, A. M., Cutshaw, C. A., & Warren, S. M. (2020). Influences of parent engagement in early childhood education centers and the home on kindergarten school readiness. *Early Childhood Research Quarterly*, 53, 260–273. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2020.05.005>
- Bierman, K. L., Welsh, J. A., Heinrichs, B. S., Nix, R. L., & Mathis, E. T. (2015). Helping Head Start parents promote their children's kindergarten adjustment: The REDI parent program. *Child Development*, 86(6), 1877–1891. <https://doi.org/10.1111/cdev.12448>
- Bowlby, J. (1969). Attachment and loss: Vol. 1. Attachment. New York: Basic Books.
- Bronfenbrenner, U. (1979). The Ecology of Human Development: Experiments by nature and design. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Дедај, М. (2020). Партнерство васпитача и родитеља у контексту реалне инклузивне праксе. *Синтезе*, 18, 55–63. <https://doi.org/10.5937/sinteze9-26211>
- Дедај, М. (2019). Породична педагогија. Сремска Митровица: Висока школа струковних студија за васпитаче и пословне информатичаре – Сирмијум.
- Epstein, J. L. (2001). School, family, and community partnerships: Preparing educators and improving schools. Boulder, CO: Westview Press.
- Goodall, J., & Montgomery, C. (2014). Parental involvement to parental engagement: A continuum. *Educational Review*, 66(4), 399–410. <https://doi.org/10.1080/00131911.2013.781576>
- Hornby, G., & Blackwell, I. (2018). Barriers to parental involvement in education: An update. *Educational Review*, 70(1), 109–119. <https://doi.org/10.1080/00131911.2018.1388612>
- Hornby, G., & Lafaele, R. (2011). Barriers to parental involvement in education: An explanatory model. *Educational Review*, 63(1), 37–52. <https://doi.org/10.1080/00131911.2010.488049>
- Mendez, J. L. (2010). How can parents get involved in preschool? Barriers and engagement in education by ethnic minority parents of children attending Head Start. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 16(1), 26–36. <https://doi.org/10.1037/a0016258>
- Murray, E., McFarland-Piazza, L., & Harrison, L. J. (2015). Changing patterns of parent–teacher communication and parent involvement from preschool to school. *Early Child*

- Development and Care, 185(7), 1031–1052.
<https://doi.org/10.1080/03004430.2014.975223>
- Piaget, J. (1952). *The origins of intelligence in children*. New York: W. W. Norton & Co.
<https://doi.org/10.1037/11494-000>
- Pomerantz, E. M., Moorman, E. A., & Litwack, S. D. (2007). The how, whom, and why of parents' involvement in children's academic lives: More is not always better. *Review of Educational Research*, 77(3), 373–410. <https://doi.org/10.3102/003465430305567>
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Waanders, C., Mendez, J. L., & Downer, J. T. (2007). Parent characteristics, economic stress and neighborhood context as predictors of parent involvement in preschool children's education. *Journal of School Psychology*, 45(6), 619–636.
<https://doi.org/10.1016/j.jsp.2007.07.003>
- Каменов, Е. (1999). *Предшколска педагогија*. Београд: Завод за уџбенике.
- Министарство просвете, науке и технолошког развоја. (2018). *Основе програма предшколског васпитања и образовања — Године узлета*. Београд: Просветни преглед. Доступно на:
<https://www.vaspitacns.edu.rs/predmet34.php/Godine%20uzleta.pdf>
- Павловић Бренеселовић, Д. (2017). *Калеидоскоп: Пројектни приступ учењу*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију Филозофског факултета Универзитета у Београду. Доступно на:
https://www.unicef.org/serbia/media/2776/file/SRB_publicacija_026.pdf
- Павловић Бренеселовић, Д., и Крњаја, Ж. (2017). *Калеидоскоп: основе диверсификованих програма предшколског васпитања и образовања*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију Филозофског факултета Универзитета у Београду. Доступно на:
<https://www.unicef.org/serbia/media/2796/file/Kaleidoskop.pdf>
- Слуњски, Е. (2008). *Дјечји вртић: заједница која учи*. Загреб: Спектар Медиа.
- Томановић, С., Станојевић, Д., и Љубичић, М. (2016). *Постајање родитељем у Србији: социолошко истраживање транзиције у родитељство*. Београд: Универзитет у Београду — Филозофски факултет. Доступно на: <https://isi.f.bg.ac.rs/wp->

[content/uploads/2019/04/Smiljka-Tomanovic-Milana-Ljubicic-Dragan-Stanojevic_Postajanje-roditeљem.pdf](https://isi.f.bg.ac.rs/wp-content/uploads/2019/04/Smiljka-Tomanovic-Milana-Ljubicic-Dragan-Stanojevic_Postajanje-roditeљem.pdf)

Томановић, С., и Станојевић, Д. (2024). Социологија породичног живота. Београд: Универзитет у Београду – Филозофски факултет, Институт за социолошка истраживања. Доступно на: <https://isi.f.bg.ac.rs/wp-content/uploads/2024/10/Tomanovic-Stanojevic-Sociologija-porodicnog-zivota-NBS-1.pdf>

9. Прилози

Прилог 1: Анкетни упитник за родитеље - <https://forms.gle/Cj4JMVAFRT6hmRaBA>

Упутство за испитанике

Поштовани родитељи,

Пред Вама се налази упитник који је део истраживања о сарадњи породице и предшколске установе. Циљ истраживања је да се испитају ставови родитеља о постојећим облицима сарадње, препрекама које отежавају сарадњу, као и могућностима њеног унапређења. Упитник је анониман, а добијени подаци биће коришћени искључиво у истраживачке сврхе. Молимо Вас да на питања одговорите искрено, на основу сопственог искуства.

Код тврдњи које се оцењују скалом од 1 до 5, означите степен слагања:

- 1 — уопште се не слажем
- 2 — углавном се не слажем
- 3 — нити се слажем нити се не слажем
- 4 — углавном се слажем
- 5 — у потпуности се слажем

I Општи подаци

Пол:

- а) женски
- б) мушки
- в) не желим да се изјасним

Старост:

- а) до 25 година
- б) 26–30 година
- в) 31–35 година
- г) 36–40 година
- д) више од 40 година

Ниво образовања:

- а) основно образовање
- б) средње образовање
- в) више/високо образовање

г) мастер/магистарске/докторске студије

Радни статус:

а) запослен/а

б) незапослен/а

в) самозапослен/а

г) студент/киња

д) друго: _____

Број деце у породици:

а) једно

б) двоје

в) троје

г) више од троје

Узраст детета које похађа предшколску установу:

а) јаслени узраст

б) млађа васпитна група

в) средња васпитна група

г) старија васпитна група

д) припремна предшколска група

II Комуникација са предшколском установом

Оцените степен слагања са следећим тврдњама од 1 до 5.

Редовно добијам информације о боравку и активностима детета у вртићу. _____

Васпитачи ми пружају довољно информација о развоју и напредовању мог детета. _____

Комуникација са васпитачима је јасна, отворена и разумљива. _____

Имам довољно прилика да разговарам са васпитачем о свом детету. _____

Васпитачи су доступни када желим да поставим питање или изнесем недоумицу. _____

Информације које добијам од васпитача помажу ми да боље разумем потребе свог детета. _____

Комуникација са предшколском установом је двосмерна. _____

Имам утисак да васпитачи пажљиво слушају мишљење родитеља. _____

Када изнесем предлог или питање, добијам одговор у разумном року. _____

Начин комуникације између вртића и родитеља одговара потребама савремене породице. ____

III Укљученост родитеља у живот предшколске установе

Колико често учествујете у активностима које организује предшколска установа?

- а) редовно
- б) повремено
- в) ретко
- г) никада

У којим облицима сарадње сте до сада учествовали? Можете означити више одговора.

- а) родитељски састанци
- б) индивидуални разговори са васпитачем
- в) радионице за родитеље
- г) заједничке активности деце и родитеља
- д) прославе, приредбе и манифестације
- ђ) пројектне активности у групи
- е) хуманитарне или заједничке акције
- ж) нисам учествовао/ла
- з) друго: _____

Оцените степен слагања од 1 до 5.

Предшколска установа подстиче родитеље да се укључе у живот вртића. ____

Јасно ми је на који начин могу да се укључим у активности предшколске установе. ____

Осећам да је моје учешће у активностима вртића важно. ____

Родитељи имају могућност да предложи активности или теме које су важне за децу. ____

Моје обавезе ми дозвољавају да учествујем у активностима вртића. ____

Волео/ла бих да будем више укључен/а у активности предшколске установе. ____

Укључивање родитеља доприноси бољем развоју детета. ____

Заједничке активности родитеља, деце и васпитача доприносе осећају припадности вртићу. ____

IV Партнерски однос породице и предшколске установе

Оцените степен слагања од 1 до 5.

Осећам се као партнер у васпитању и образовању свог детета. ____

Васпитачи уважавају моје мишљење о детету. ____

Између мене и васпитача постоји однос поверења. ____

Васпитачи показују разумевање за специфичности моје породице. ____

Сарадња са васпитачима заснива се на узајамном поштовању. ____

Имам утисак да родитељи и васпитачи имају заједнички циљ - добробит детета. ____

Предшколска установа препознаје породицу као важног партнера. ____

У ситуацијама када постоји проблем, васпитачи су спремни на разговор и заједничко тражење решења. ____

Сарадња са вртићем помаже ми да боље разумем развој и потребе свог детета. ____

У предшколској установи постоји атмосфера отворености за сарадњу са родитељима. _

V Препреке у сарадњи

Које препреке најчешће отежавају Вашу сарадњу са предшколском установом? Можете означити више одговора.

- а) недостатак времена
- б) радне обавезе
- в) недовољна информисаност
- г) нејасноћа око тога како родитељ може да се укључи
- д) недостатак мотивације
- ђ) недовољно позива од стране установе
- е) осећај да мишљење родитеља није довољно уважено
- ж) страх или непријатност да се изнесе мишљење
- з) недовољно флексибилни термини активности
- и) друго: _____

Оцените степен слагања од 1 до 5.

Недостатак времена ме спречава да се више укључим у живот вртића. ____

Радно време родитеља није довољно усклађено са терминима активности у вртићу. ____

Понекад нисам довољно информисан/а о могућностима за учешће. ____

Није ми увек јасно шта се од родитеља очекује у сарадњи са вртићем. ____

Недовољно позива и иницијативе од стране установе утиче на моју укљученост. ____

Родитељи понекад немају довољно самопоуздања да изнесу своје мишљење. ____

Сарадњу отежавају различита очекивања родитеља и васпитача. ____

Комуникација је понекад више формална него партнерска. ____

Недостатак повратних информација може да умањи мотивацију родитеља за сарадњу. ____

VI Могућности унапређења сарадње

Који облици сарадње би Вам највише одговарали? Можете означити више одговора.

- а) индивидуални разговори у флексибилнијим терминима
- б) тематске радионице за родитеље
- в) заједничке активности родитеља и деце
- г) укључивање родитеља у пројекте групе
- д) дигитална комуникација
- ђ) саветодавни разговори са стручним сарадницима
- е) неформални сусрети родитеља и васпитача
- ж) заједничке акције породице, вртића и локалне заједнице
- з) друго: _____

Оцените степен слагања од 1 до 5.

Чешћа и јаснија комуникација допринела би бољој сарадњи. ____

Флексибилнији термини састанака и активности повећали би учешће родитеља. ____

Дигитални канали комуникације могу олакшати сарадњу породице и вртића. ____

Радионице за родитеље биле би корисне за јачање сарадње. ____

Заједничке активности родитеља, деце и васпитача доприносе развоју поверења. ____

Веће уважавање предлога родитеља допринело би партнерском односу. ____

Родитељима су потребне јасније информације о томе како могу да се укључе. ____

Сарадња би била боља када би родитељи били укључени већ у планирање појединих активности. ____

Унапређење сарадње допринело би бољој подршци развоју детета. ____

VII Отворена питања

Шта за Вас представља добра сарадња између породице и предшколске установе?

Коју највећу препреку у сарадњи са вртићем препознајете из сопственог искуства?

Шта би предшколска установа могла да промени како би сарадња са родитељима била квалитетнија?

На који начин бисте Ви, као родитељ, желели да будете више укључени у живот вртића?

Наведите пример добре сарадње са васпитачима или установом, ако сте га имали.

Наведите предлог активности која би могла да унапреди сарадњу породице и предшколске установе.

Прилог 2: Анкетни упитник за васпитаче - <https://forms.gle/xVxjrz3vCZd3uXMNA>

Упутство за испитанике

Поштовани васпитачи,

Пред Вама се налази упитник који је део истраживања о сарадњи породице и предшколске установе. Циљ истраживања је да се испитају ставови васпитача о постојећој сарадњи са родитељима, препрекама које се јављају у пракси и могућностима за унапређење партнерског односа.

Упитник је анониман, а добијени подаци користиће се искључиво у истраживачке сврхе.

Код тврдњи које се оцењују скалом од 1 до 5, означите степен слагања:

- 1 — уопште се не слажем
- 2 — углавном се не слажем
- 3 — нити се слажем нити се не слажем
- 4 — углавном се слажем
- 5 — у потпуности се слажем

I Општи подаци

Године радног стажа:

- а) до 5 година
- б) 6–10 година
- в) 11–20 година
- г) више од 20 година

Ниво образовања:

- а) виша школа
- б) основне струковне/академске студије
- в) мастер студије
- г) друго: _____

Узрасна група у којој радите:

- а) јаслена група
- б) млађа група
- в) средња група
- г) старија група
- д) припремна предшколска група
- ђ) мешовита група

Број деце у групи:

- а) до 15
- б) 16–20
- в) 21–25
- г) више од 25

Да ли сте похађали обуке/семинаре који се односе на сарадњу са породицом?

- а) да
- б) не
- в) делимично / у оквиру других обука

II Комуникација са родитељима

Оцените степен слагања од 1 до 5.

Комуникација са родитељима је редовна. ____

Комуникација са родитељима је отворена и конструктивна. ____

Родитељи су доступни за разговор када је то потребно. ____

Родитељи благовремено добијају информације о детету. ____

Родитељи постављају питања и показују интересовање за развој детета. ____

Родитељи отворено износе своја запажања и недоумице. ____

У комуникацији са родитељима најчешће постоји узајамно поштовање. ____

Имам довољно времена за индивидуалну комуникацију са родитељима. ____

Постоје јасно утврђени начини комуникације са родитељима. ____

Комуникација са родитељима доприноси квалитетнијем разумевању детета. ____

III Укљученост родитеља у живот установе

Који облици сарадње са родитељима су најчешће заступљени у Вашој пракси? Можете означити више одговора.

а) родитељски састанци

б) индивидуални разговори

в) писана/усмена обавештења

г) радионице за родитеље

д) заједничке активности родитеља и деце

ђ) укључивање родитеља у пројекте

е) сарадња путем дигиталних канала

ж) саветодавни разговори

з) друго: _____

Оцените степен слагања од 1 до 5.

Родитељи се редовно одазивају на позиве установе. ____

Родитељи показују интересовање за активности које се реализују у групи. ____

Родитељи су спремни да учествују у заједничким активностима. ____

Родитељи имају могућност да предложи активности или теме. ____

Родитељи су довољно укључени у живот предшколске установе. ____

Укључивање родитеља позитивно утиче на децу. ____

Деца позитивно реагују када су родитељи укључени у активности вртића. ____

Родитељи разумеју значај свог учешћа у васпитно-образовном процесу. ____

Потребно је развијати нове облике укључивања родитеља. ____

IV Партнерски однос са породицом - Оцените степен слагања од 1 до 5.

Родитеље доживљавам као важне partnере у васпитно-образовном процесу. ____

Сарадња са родитељима заснива се на узајамном поверењу. ____

Родитељи и васпитачи имају заједнички циљ — добробит детета. ____

У сарадњи са родитељима уважавам специфичности породичног контекста. ____

Родитељи уважавају професионалну улогу васпитача. ____

Партнерски однос са родитељима доприноси квалитету рада у групи. ____

Установа подстиче културу партнерства са породицом. ____

Родитељи су спремни на заједничко решавање проблема. ____

Сарадња је успешнија када родитељи и васпитачи заједно планирају поједине активности. ____

Партнерство са породицом је важан део професионалне улоге васпитача. ____

V Препреке у сарадњи

Које препреке најчешће отежавају сарадњу са родитељима?

- а) недостатак времена васпитача
- б) недостатак времена родитеља
- в) велики број деце у групи
- г) административне обавезе
- д) недовољна заинтересованост родитеља
- ђ) нереална очекивања родитеља
- е) недовољно развијене комуникационе вештине
- ж) недостатак подршке установе
- з) недовољно простора за индивидуалне разговоре
- и) недовољно стручних обука за сарадњу са породицом
- ј) друго: _____

Оцените степен слагања од 1 до 5.

Велики број деце у групи отежава индивидуални приступ родитељима. ____

Административне обавезе смањују време које могу да посветим сарадњи са родитељима. ____

Родитељи често немају довољно времена за активније учешће. ____

Родитељи нису увек довољно информисани о могућностима сарадње. ____

Поједини родитељи очекују да установа преузме већу одговорност него што је реално могуће. ____

Сарадњу понекад отежавају различита очекивања родитеља и васпитача. ____

Недостатак системске подршке отежава развијање квалитетне сарадње. ____

Потребно је више времена и простора за индивидуалне разговоре са родитељима. ____

Потребно је више стручног усавршавања у области комуникације са породицом. ____

Неформални облици сарадње нису довољно заступљени у пракси. ____

VI Професионалне компетенције и подршка - Оцените степен слагања од 1 до 5.

Током иницијалног образовања добио/ла сам довољно знања о сарадњи са породицом. ____

Стручна усавршавања су важна за развој квалитетне сарадње са родитељима. ____

Потребне су додатне обуке о комуникацији са родитељима. ____

Потребне су додатне обуке о решавању конфликтних ситуација са родитељима. ____

Потребна је већа подршка стручних сарадника у раду са родитељима. ____

Тимски рад у установи доприноси бољој сарадњи са породицом. ____

Размена искустава међу васпитачима помаже у превазилажењу изазова у сарадњи. ____

Подршка руководства установе важна је за развијање партнерства са породицом. ____

Васпитачи треба да буду додатно оснажени за рад са различитим породичним контекстима. ____

VII Могућности унапређења сарадње

Које мере би, по Вашем мишљењу, највише унапредице сарадњу са родитељима?

- а) флексибилнији термини индивидуалних разговора
- б) тематске радионице за родитеље
- в) заједничке активности родитеља, деце и васпитача
- г) већа укљученост родитеља у пројекте
- д) дигитални облици комуникације
- ђ) јасније информисање родитеља о начинима укључивања
- е) додатне обуке за васпитаче
- ж) већа подршка стручних сарадника
- з) боља организација времена у установи
- и) друго: _____

Оцените степен слагања од 1 до 5.

Флексибилнији облици комуникације допринели би бољој сарадњи. ____

Радионице за родитеље могу допринети бољем разумевању улоге породице у развоју детета.

Дигитална комуникација може бити користан додаток непосредној комуникацији. ____

Заједничке активности родитеља, деце и васпитача јачају поверење. ____

Укључивање родитеља у пројектне активности доприноси квалитету програма. ____

Јасније дефинисање улоге родитеља у сарадњи допринело би већој укључености. ____

Потребно је развијати културу установе која подстиче партнерство са породицом. ____

Унапређење сарадње са породицом допринело би добробити детета. ____

VIII Отворена питања

Како бисте описали добру сарадњу између породице и предшколске установе?

Које су, по Вашем мишљењу, највеће препреке у сарадњи са родитељима?

Наведите пример добре праксе у сарадњи са родитељима.

Који облици сарадње са родитељима су се у Вашем искуству показали као најуспешнији?

Шта би установа могла да промени како би васпитачи имали боље услове за сарадњу са родитељима?

Која врста стручног усавршавања би Вам највише помогла у раду са родитељима?

Наведите један конкретан предлог за унапређење сарадње породице и предшколске установе.
